

ONTWIKKEL DE DOORSTROOM

EEN PRAKTISCHE HANDREIKING VOOR
GROEPSLEIDERS IN DE DOORSTROOM VAN
KINDERGROEP NAAR PUBERGROEP

Auteurs
M. Jansen
J. Rijlaarsdam

Begeleiders
L. Honée
A. Muskee

Datum 25 mei 2010

Titel: Ontwikkel de doorstroom

Ondertitel: Een praktische handreiking
voor groepsleider in de doorstroom van
kindergroep naar pubergroep

Behorend bij: Ontwikkel de doorstroom
Bijlagen.

Auteurs: Marlies Jansen en Janet
Rijlaarsdam

Copyright © 2010 Christelijke
Hogeschool Ede te Ede

Copyright © 2010 's Heerenloo
Kwadrant Arkemeyde te Nijkerk

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting.....	7
Voorwoord	8
Hoofdstuk 1. Voorstel afstudeeropdracht	9
1.1 Instelling	9
1.2 Afstudeervariant.....	9
1.3 Aanleiding	9
1.4 Omschrijving van het onderwerp	9
1.5 Probleemstelling	9
1.6 Vraagstelling	10
1.7 Doelstelling	10
1.8 Verantwoording deelvragen	10
Hoofdstuk 2. Methode	12
2.1 Inleiding.....	12
2.2 Methode	12
2.3 Respondenten.....	12
2.4 Overzicht meetinstrumenten.....	12
2.5 Procedure	13
Hoofdstuk 3. Competentiegericht werken	15
3.1 Inleiding.....	15
3.2 Competentievergroting.....	15
3.2.1 Ontwikkelingstaken	16
3.2.2 Vaardigheden aanleren	16
3.3 Beïnvloeding van competenties	17
3.4 De dagelijkse routine	18
3.5 Regels	18
3.6 Fasering	19
3.7 Conclusie	19
3.8 Visie	20
Hoofdstuk 4. Erikson	21
4.1 Inleiding.....	21

4.2 Persoonlijkheidsontwikkeling	21
4.2.1 Fase 3. Initiatief vs. schuldgevoel	22
4.2.2 Fase 4. Vlijt vs. minderwaardigheid	22
4.2.3 Fase 5. Identiteit vs. rolverwarring	22
4.3 Conclusie	23
4.4 Visie	23
Hoofdstuk 5. Piaget	24
5.1 Inleiding.....	24
5.2 Cognitieve ontwikkeling	24
5.2.1 Pre-operationele fase.....	24
5.2.3 Concreet-operationele fase.....	25
5.2.4 Formeel-operationele fase	26
5.4 Conclusie	26
5.5 Visie	27
Hoofdstuk 6. Kok	28
6.1 Inleiding.....	28
6.2 De leefwereld	28
6.3 Opvoeden als functioneel proces	29
6.4 Conclusie	29
6.5 Visie	30
Hoofdstuk 7. Jongeren met een beperking	31
7.1 Inleiding.....	31
7.2 Autisme	31
7.3 ADHD	32
7.4 Hechtingsstoornis	33
7.5 Conclusie	34
7.6 Visie	34
Hoofdstuk 8. Ontwikkeling van de jongere	35
8.1 Inleiding.....	35
8.2 Zelfstandigheid.....	35
8.3 Sociale vaardigheden	35

8.4 Omgaan met vrijheden.....	36
8.5 Conclusie	36
8.6 Visie	37
Hoofdstuk 9. Struikelblokken	38
9.1 Inleiding.....	38
9.2 Verschil in visie	38
9.3 Communicatie	39
9.4 Meenemen behandelplan	40
9.5 Veel veranderingen.....	41
9.6 Conclusie	42
9.7 Visie	43
Hoofdstuk 10. Koppeling theorie en praktijk.....	44
10.1 Inleiding.....	44
10.2 Competentiegericht werken	44
10.3 Erikson	44
10.4 Piaget.....	45
10.5 Kok	46
10.6 Kinderen met een beperking.....	46
10.7 Conclusie	47
10.8 Visie	47
Hoofdstuk 11. Verantwoording fasering	48
11.1 Inleiding.....	48
11.2 Fasering kindergroep	48
11.2.1 Opbouwen van zelfstandigheid	48
11.2.2 Behandelplan	49
11.2.3 Vrijheden	49
11.2.4 Extra vaardigheden	50
11.3 Doorstroom	51
11.3.1 Kennismaking.....	51
11.3.2 Overdracht.....	52
11.4 Fasering Pubergroep	53

11.5 Conclusie	54
11.6 Visie	54
Hoofdstuk 12. Fasering	55
12.1 Inleiding.....	55
12.2 Fasering kindergroep	55
12.3 Doorstroom pubergroep.....	56
12.4 Fasering pubergroep.....	57
Hoofdstuk 13. Visie & missie van Arkemeyde.....	58
13.1 Inleiding.....	58
13.2 Visie	58
13.3 Missie	58
13.4 Conclusie	59
13.5 Visie	59
Hoofdstuk 14. Conclusie.....	60
14.1 Inleiding.....	60
14.2 Evaluatie	60
14.3 Beperkingen onderzoek	61
14.4 Aanbevelingen vervolgonderzoek.....	61
14.5 Conclusie	61
14.6 Visie	62

SAMENVATTING

INLEIDING

Vanuit de organisatie Arkemeyde kregen we de opdracht onderzoek te doen naar de doorstroom van kindergroep naar pubergroep binnen de leefgroepen van Arkemeyde te Nijkerk. Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek was de opdracht hier een nieuwe fasering voor te schrijven.

Onze hoofdvraag luidt als volgt: Hoe kunnen groepsleiders op een methodisch verantwoorde wijze jongeren begeleiden in hun ontwikkeling zodat de doorstroom van kindergroep naar pubergroep volgens een fasering verloopt? Door middel van literatuurstudie, interviews en het afnemen van vragenlijsten zijn wij op zoek gegaan naar antwoorden op onze hoofd- en deelvragen.

DOEL

In de huidige doorstroom worden struikelblokken ervaren door groepsleiders. De doorstroom verloopt niet voorspoedig en in het belang van de cliënt willen wij ons hier op richten binnen ons afstudeerproject. Door middel van ons onderzoek zijn de struikelblokken op tafel komen te liggen. Vervolgens proberen we door middel van een nieuwe fasering deze struikelblokken grotendeels weg te nemen.

WERKWIJZE

We zijn gestart met literatuuronderzoek om zo tot een nieuwe fasering te komen betreft de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Binnen Arkemeyde wordt gewerkt met de methodiek competentiegericht werken, deze methodiek hebben we onderzocht. Vervolgens hebben we gekeken naar de theorieën van Erikson, Piaget en Kok. Om aan de hand daarvan te zien welke vaardigheden wij van kinderen en jongeren kunnen vragen in onze nieuwe fasering.

Vervolgens hebben praktijkonderzoek gedaan. Van iedere leefgroep hebben we een groepsleider geïnterviewd. De overige groepsleiders hebben we gevraagd een vragenlijst in te vullen. Om ook de beleving van jongeren bij ons onderzoek te betrekken, hebben we twee jongeren geïnterviewd die het afgelopen jaar zijn verhuisd naar een pubergroep. De combinatie van beide onderzoeken hebben tot de uiteindelijke fasering geresulteerd.

DE BELANGRIJKSTE RESULTATEN

Vanuit het praktijkonderzoek kwam naar voren dat de kindergroepen en pubergroepen met verschillende visies werken. Beide visies zijn niet verkeerd, maar de koppeling naar elkaar ontbreekt. Ook de communicatie blijkt niet vlekkeloos te verlopen. De communicatie en afstemming onderling wordt als minimaal ervaren. Het zou goed zijn voor de hulpverlening dat de groepsleiders van elkaar weten hoe en waaraan ze werken tijdens de behandeling.

Ten aanzien van de doorstroom wordt van een jongere verwacht dat hij kan omgaan met vrijheden en zelfstandigheid. Zodat de jongere zelfstandig de dagelijkse routine kan doorlopen en de daarbij behorende vaardigheden bezit.

Een belangrijk onderdeel ter verbetering van de doorstroom is het hanteren van een doorlopend behandelplan. De behandeling waarmee gestart wordt op de kindergroep kan dan verder ontwikkeld worden zodra een jongere op de pubergroep woont. Hierdoor kunnen de vaardigheden en vrijheden die een jongere bezit uitgebreid worden. Een goede voorbereiding op de verhuizing is hierbij van belang, zodat de jongere weet waar hij terecht komt en zo goed mogelijk zijn eigen plaats kan vinden.

Om de betrouwbaarheid van ons onderzoek te meten hebben we de fasering getoetst aan de visie en missie van Arkemeyde.

Door middel van deze samenvatting heeft u een indruk gekregen waar wij ons op hebben gericht tijdens ons afstudeerproject. Voor meer informatie verwijzen we u door naar het volledige document.

VOORWOORD

INLEIDING

We gaan terug naar de zomer van 2009. Marlies Jansen en Janet Rijlaarsdam hebben een afspraak met Simone Scheringa, rayonmanager binnen Arkemeyde. We bespreken mogelijke afstudeerprojecten en raken enthousiast wanneer we de optie 'doorstroom kindergroep naar pubergroep' bespreken. Dit onderwerp staat al jaren op de agenda binnen de organisatie Arkemeyde en ons is de vraag gesteld of wij een nieuwe fasering willen schrijven. Het voorstel wordt ingediend, door alle partijen goedgekeurd en we kunnen aan de slag. Voor u liggen nu de uitkomsten betreft het onderzoek naar de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Samenvattend zijn de onderzoeksresultaten verwerkt in de nieuwe fasering die gebruikt kan gaan worden binnen de leefgroepen Krekels, Douwe, Meikers en Meidoorn te Nijkerk.

WAT KUNT U VERWACHTEN?

Ons afstudeeronderzoek is geschreven voor de organisatie Arkemeyde en haar medewerkers. U kunt in dit verslag een theoretisch onderzoek lezen en de uitwerkingen van ons praktijkonderzoek binnen de vier leefgroepen in Nijkerk. Daarnaast reiken we u een praktische fasering aan om in de toekomst tot een gestructureerde en voorbereide doorstroom te komen. In hoofdstuk één vindt u een uitgebreide inleiding betreft de inhoud van het project. De hoofdvraag van ons onderzoek luidt:

'Hoe kunnen groepsleiders op een methodisch verantwoorde wijze jongeren begeleiden in hun ontwikkeling zodat de doorstroom van kindergroep naar pubergroep volgens een fasering verloopt?'

In hoofdstuk twee vindt u de verantwoording van ons onderzoek om aan de hand hiervan de betrouwbaarheid te kunnen toetsen. In hoofdstuk drie tot en met zeven vindt u de resultaten van ons literatuuronderzoek. Hierin zullen we antwoord geven op de deelvraag: 'Aan welke ontwikkelingstaken en vaardigheden moet een jongere per levensfase voldoen en hoe kunnen deze worden toegepast in de fasering binnen Arkemeyde?'. In hoofdstuk acht zullen wij de uitkomsten van het praktijkonderzoek bespreken en antwoord geven op de vraag: 'Wat geven groepsleiders aan op het gebied van de ontwikkeling van een jongere ten aanzien van de doorstroom van kindergroep naar pubergroep?'. In hoofdstuk negen geven we antwoord op de vraag: 'Welke struikelblokken ervaren groepsleiders en jongeren in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep?'. Ook in dit hoofdstuk maken we gebruik van de uitkomsten van het praktijkonderzoek. In hoofdstuk tien vindt u de koppeling tussen het literatuuronderzoek en het praktijkonderzoek. In hoofdstuk elf en twaalf is de praktische fasering te vinden die hulp biedt in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep en als laatste zullen we in hoofdstuk dertien beschrijven hoe deze nieuwe fasering passend is binnen de bestaande missie en visie van Arkemeyde.

DANKBETUIGING

Voor de medewerking aan dit project willen we als eerste onze docent Annemarie Muskee bedanken voor haar begeleiding en feedback. Vanuit Arkemeyde willen we Lieke Honée bedanken die vanaf het eerste moment bereid was de praktijkbegeleiding van Simone Scheringa over te nemen, met ons in overleg te gaan en ons te voorzien van praktische feedback. Verder willen we alle groepsleiders van Arkemeyde te Nijkerk bedanken voor hun inzet tijdens de interviews en voor het invullen van de vragenlijsten. Zonder hen hadden we geen praktijkonderzoek kunnen houden en geen nieuwe fasering kunnen schrijven. Als laatste willen we de twee jongeren bedanken die hun vrije tijd voor ons wilden opofferen om antwoord te geven op onze vragen.

Allen bedankt voor uw medewerking! Dankzij u deze opdracht, dankzij u een onderzoek, dankzij u een nieuwe fasering!

HOOFDSTUK 1. VOORSTEL AFSTUDEEROPDRACHT

1.1 INSTELLING

De instelling waarbinnen wij gaan afstuderen is 's Heerenloo Kwadrant, afdeling Arkemeyde te Nijkerk. Arkemeyde is een instelling die zorg biedt aan kinderen en jongeren met een licht verstandelijke beperking en gedragsproblemen. Er wordt ambulante, semiresidentiële en residentiële zorg geboden. Wij richten ons binnen onze afstudeeropdracht op de residentiële zorg.

1.2 AFSTUDEERVARIANT

Wij hebben gekozen voor de afstudeervariant 'project'. Er is sprake van een project wanneer een medewerker uit het werkveld een opdracht verstrekt om een product te ontwikkelen. Onze afstudeeropdracht hebben wij verkregen van de vorige rayonmanager binnen Arkemeyde. Onze afstudeeropdracht wordt vanuit het werkveld begeleidt door Lieke Honée. Zij is manager van rayon West Veluwe, waaronder de pubergroepen binnen de afdeling Nijkerk vallen.

De aard van onze opdracht ligt in het ontwikkelen van een nieuwe fasering. We doen onderzoek naar een betekenisvol praktijkthema vanuit het werkveld. De groepsleiders en het aansturend team ervaren struikelblokken in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Onze opdracht is hierop toegespitst. Wij hebben voor deze opdracht gekozen omdat het aanbod ligt binnen onze interesse. Daarnaast sluit het aan bij onze minor pedagogiek.

1.3 AANLEIDING

De vier leefgroepen binnen Arkemeyde te Nijkerk waarbinnen wij ons afstudeeronderzoek uitvoeren zijn de Douwe, Krekels, Meidoorn en de Meikers. Regelmatig stromen jongeren vanuit de kindergroepen de Douwe en de Krekels door naar de pubergroepen de Meidoorn of de Meikers. We zullen allereerst literatuuronderzoek doen naar welke ontwikkelingstaken en vaardigheden passend zijn bij de levensfase waarin een jongere zich bevindt.

De huidige doorstroom verloopt niet geleidelijk. Door de medewerkers worden struikelblokken ervaren. Wij zullen praktijkonderzoek doen naar de huidige doorstroom door middel van interviews en vragenlijsten. Zo hopen we een goed beeld te krijgen van de huidige doorstroom. Graag willen wij de uitkomsten van ons onderzoek doorvoeren in het doorlopend behandelplan van de jongeren. Dit ten behoeve van de continuïteit van de zorg.

1.4 OMSCHRIJVING VAN HET ONDERWERP

Zoals genoemd houden we eerst een literatuuronderzoek en vervolgens een praktijkonderzoek. Binnen het praktijkonderzoek gaan we jongeren interviewen die recent een doorstroom van kindergroep naar pubergroep hebben meegemaakt. We kijken naar het verloop van de huidige doorstroom en hoe eventuele struikelblokken verholpen kunnen worden.

Naar aanleiding van de uitkomsten van zowel het praktijkonderzoek als het literatuuronderzoek willen we een nieuwe fasering schrijven voor de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Wij proberen een zo duidelijk mogelijke beschrijving te maken van ontwikkelingstaken en vaardigheden per fase. Op deze manier ontstaat een toepasbare fasering die aansluit op de ontwikkeling van de jongere.

1.5 PROBLEEMSTELLING

Binnen Arkemeyde verloopt de doorstroom van kindergroep naar pubergroep moeizaam. Het ontbreken van een duidelijke fasering staat de ontwikkeling van de jongeren in de weg. Door miscommunicatie ontbreekt overleg betreft de behandeling van een jongere.

1.6 VRAAGSTELLING

HOOFDVRAAG

Hoe kunnen groepsleiders op een methodisch verantwoorde wijze jongeren begeleiden in hun ontwikkeling zodat de doorstroom van kindergroep naar pubergroep volgens een fasering verloopt?

DEELVRAGEN

1. Aan welke ontwikkelingstaken en vaardigheden moet een jongere per levensfase voldoen en hoe kunnen deze worden toegepast in de fasering binnen Arkemeyde?
2. Wat geven groepsleiders aan op het gebied van de ontwikkeling van een jongere ten aanzien van de doorstroom van kindergroep naar pubergroep?
3. Welke struikelblokken ervaren groepsleiders en jongeren in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep?
4. Welke fasering is passend bij de ontwikkeling van de jongeren en kan ingevoerd worden binnen Arkemeyde?
5. Hoe verhoudt de nieuwe fasering zich tot de missie en visie van Arkemeyde?

De definiëring van diverse begrippen zijn terug te vinden in de tweede bijlage over de instelling.

1.7 DOELSTELLING

Door middel van het praktijkonderzoek hopen we een goed beeld te krijgen van de tekortkomingen van het huidige systeem. Naar aanleiding hiervan en onze literatuurstudie willen we een nieuwe, duidelijke fasering schrijven voor de interne doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Ook het doorlopend behandelplan zal hierin een rol spelen. De behandeling van een jongere wordt hierdoor bevorderd. In de nieuwe fasering zullen we de vaardigheden en ontwikkelingstaken verwerken die passend zijn bij de ontwikkeling van de jongere. Onze opdracht betekent een nauwe samenwerking met de instelling en er zal sprake zijn van voortdurend overleg.

1.8 VERANTWOORDING DEELVRAGEN

Deelvraag 1: Bij deze deelvraag doen we onderzoek naar de ontwikkelingstaken en vaardigheden die passend zijn bij de levensfase van een jongere. Om een duidelijk beeld te kunnen schetsen hoe een jongere zich ontwikkelt willen we literatuuronderzoek doen. Deze informatie hebben we nodig om toe te kunnen passen binnen de fasering die we gaan schrijven voor Arkemeyde.

Deelvraag 2: Door middel van interviews en vragenlijsten onder groepsleiders willen we praktijkonderzoek doen. Hierbij kijken we naar wat zij belangrijk vinden op het gebied van de ontwikkeling van een jongere ten aanzien van de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Groepsleiders hebben zicht op de dagelijkse routine, op de regels die worden gehanteerd en wat er van een jongere wordt verwacht. Voor ons is het van belang om deze kennis te verwerven voor de nieuwe fasering.

Deelvraag 3: Met deze deelvraag gaan we kijken welke struikelblokken er worden ervaren in de doorstroom van de kindergroep naar pubergroep. Door middel van interviews en vragenlijsten onder groepsleiders en jongeren hopen we hier een beeld van te krijgen. Om onze opdracht goed af te kunnen stemmen is het belangrijk om informatie vanuit de praktijk te verzamelen, zodat we deze informatie kunnen meenemen in het schrijven van de nieuwe fasering.

Deelvraag 4: Ter beantwoording van deze deelvraag schrijven we de daadwerkelijke fasering. Dit doen wij aan de hand van de informatie die we hebben verworven vanuit de praktijk en vanuit de literatuur. We zullen bij deze deelvraag een fasering schrijven die passend is bij de ontwikkeling van jongeren. Deze deelvraag is het antwoord op de opdracht die we kregen vanuit Arkemeyde.

Deelvraag 5: Bij de laatste deelvraag geven we antwoord op de vraag hoe de fasering zich verhoudt tot de visie en missie binnen Arkemeyde. Dit vinden we belangrijk om zo goed mogelijk te kunnen afstemmen op de instelling. De missie en visie van Arkemeyde gaan we onderzoeken door middel van literatuuronderzoek binnen Arkemeyde.

HOOFDSTUK 2. METHODE

2.1 INLEIDING

Om de lezer een duidelijk beeld te geven van ons onderzoek, beschrijven we allereerst de verantwoording van onze manier van onderzoeken. In dit hoofdstuk zullen we de gekozen onderzoeksmethoden, de meetinstrumenten en de procedure van het onderzoek beschrijven.

2.2 METHODE

Ter voorbereiding op het schrijven van de nieuwe fasering hebben we ervoor gekozen om te starten met een literatuuronderzoek. Aan de hand hiervan kunnen we ons voorbereiden en inlezen in de theorie betreft ontwikkelingsfasen van jongeren. We hebben het thema bekeken vanuit de methodiek competentiegericht werken. Deze methodiek wordt gehanteerd binnen Arkemeyde. Verder hebben we meerdere theorieën onderzocht, namelijk de theorie van Erikson, Piaget en Kok. Dit om een zo uitgebreid mogelijk beeld te krijgen betreft de ontwikkeling van een jongere in het dagelijks leven qua cognitief en sociaal emotioneel vermogen.

Vervolgens hebben we met één groepsleider per leefgroep een interview gehouden. Dit houdt in één groepsleider van de Douwe, Krekels, Meidoorn en Meikers. De overige groepsleiders binnen de leefgroepen hebben we gevraagd een vragenlijst in te vullen. We hebben voor deze manier van werken gekozen zodat door middel van interviews en vragenlijsten de situatie in de praktijk voor ons helder wordt. De informatie die we hierbij verwerven kunnen we verwerken in de nieuwe fasering.

2.3 RESPONDENTEN

De groep respondenten zijn groepsleiders die werkzaam zijn binnen één van de vier leefgroepen. Door op elke groep een mondeling interview af te nemen hebben we kunnen doorvragen en hierdoor zijn we meer te weten gekomen over specifieke details ten aanzien van de doorstroom.

De overige groepsleiders hebben we gevraagd een vragenlijst in te vullen. Op deze manier kon ieder teamlid zijn mening geven en kregen wij een zo uitgebreid mogelijk beeld betreft de huidige doorstroom. Omdat de groepsleiders werkzaam zijn binnen één organisatie en er sprake kan zijn van loyaliteit naar elkaar toe hebben we de vragenlijst anoniem gehouden. Op deze manier kan iedereen de vragen naar eerlijkheid invullen.

Een aantal groepsleiders hebben de vragenlijst niet kunnen invullen omdat ze een korte tijd werkzaam zijn binnen Arkemeyde. Zij hadden nog geen doorstroom meegemaakt en konden daardoor geen antwoord geven op onze vragen.

Ter toevoeging hebben we twee jongeren geïnterviewd die het afgelopen jaar verhuisd zijn van de kindergroep naar de pubergroep. Omdat binnen Arkemeyde sprake is van jongeren met een licht verstandelijke beperking waren de jongeren die langer dan een jaar geleden zijn verhuisd niet meer in staat geïnterviewd te worden. Voor hen is het te moeilijk antwoord te geven op onze vragen.

2.4 OVERZICHT MEETINSTRUMENTEN

De interviews en vragenlijsten van de kindergroep en pubergroep kwamen met elkaar overeen. We vinden het voornamelijk belangrijk om te weten hoe de huidige situatie is betreft de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Hierbij kijken we naar de voorbereiding en kennismaking van een jongere, de verwachtingen die er zijn ten aanzien van de jongere en de vrijheden die een jongere kan verdienen. Daarnaast vinden we het belangrijk om te weten hoe op elke leefgroep de dagelijkse routine eruit ziet en welke groepsregels gehanteerd worden. Verder hebben we gekeken naar welke positieve punten en welke struikelblokken er worden ervaren binnen de huidige doorstroom. De positieve punten kunnen we hierdoor in stand houden en mogelijk inzetten om de struikelblokken weg te nemen.

We hebben ervoor gekozen om de jongeren mondeling te interviewen. In een mondeling interview kunnen wij een betere uitleg geven over de bedoeling van onze vragen en is er de mogelijkheid tot doorvragen. Omdat we te maken hebben met jongeren met een licht verstandelijke beperking zou een schriftelijke vragenlijst voor hen te moeilijk zijn. We wilden van de jongeren weten welke verschillen zij zagen tussen kindergroep en pubergroep betreft groepsregels, dagelijkse routine en vrijheden. Betreft de voorbereiding en kennismaking waren wij benieuwd wat de jongere hierin positief vond of dat hij graag dingen anders had gezien.

2.5 PROCEDURE

We zijn ons onderzoek gestart met literatuuronderzoek, om te zien wat een jongere per leeftijdsfase kan worden gevraagd betreft vaardigheden. Hierbij kijkend naar de cognitieve en sociale ontwikkeling van jongeren. Daarnaast hebben we de methodiek competentiegericht werken onderzocht, de methodiek waarmee binnen Arkemeyde wordt gewerkt. De literatuurstudie heeft ons geholpen de vragen op te stellen voor het praktijkonderzoek. In elk hoofdstuk kwamen we punten tegen die we belangrijk vonden om mee te nemen in ons verdere onderzoek. De uitkomsten van ons literatuuronderzoek zijn te vinden in hoofdstuk drie tot en met zeven.

Omdat iedereen druk is met eigen bezigheden op de werkvloer, hebben we ons aangepast aan de werktijden van de groepsleiders in het afnemen van de mondelinge interviews. De interviews hebben we veelal aan het begin van de middag afgenomen wanneer de jongeren op school zaten. Op die manier ondervonden zij geen hinder aan ons onderzoek en kon de dagelijkse routine gewoon gevolgd worden.

De vragenlijsten hebben we op de kantoren van de leefgroepen neergelegd. Daarnaast hebben we de vragenlijsten gemaïld zodat ze ook digitaal ingevuld konden worden. Dit gaat vaak sneller en is makkelijker voor de groepsleiders. Hiermee wilden we tegemoet komen aan de groepsleiders. Bij de vragenlijsten hebben we een inleidende brief bijgesloten waarin uitleg stond over de bedoeling van de vragenlijst. We hebben elk team twee weken de tijd gegeven om de vragenlijsten in te vullen. De vragenlijsten en interviews zijn terug te vinden in bijlage vijf.

Na een week hadden we enkele vragenlijsten terug ontvangen. Van de Douwe konden we in verband met zwangerschapsverlof en nieuwe medewerkers van drie groepsleiders een vragenlijst ontvangen. De overige groepen hebben we na een week een herinnering gestuurd over de mail en telefonisch. Ook hebben we de leefgroepen bezocht om de groepsleiders er nogmaals op te attenderen de vragenlijst in te vullen. We hebben nadat de twee weken voorbij waren de vier groepen nogmaals een week de tijd gegeven om de vragenlijsten in te vullen en hierover nogmaals gemaïld en gebeld. Na in totaal drie weken hebben we twaalf vragenlijsten teruggekregen waarvan we er minimaal twintig hadden verspreid. Van elke groep hebben we uiteindelijk drie vragenlijsten terug ontvangen. Hierdoor is de betrouwbaarheid van ons onderzoek in twijfel te trekken. Dit omdat we niet van elke medewerker hun mening en visie kunnen meenemen in ons onderzoek. Het is mogelijk dat de informatie die we hebben verkregen niet de mening is van elke groepsleider, dat we in het verslag gebruik maken van citaten waar niet iedereen achter kan staan. We hebben onze uiterste best gedaan om aan de hand van de ontvangen vragenlijsten een zo betrouwbaar mogelijk nieuwe fasering te schrijven.

Bij de respondenten beschreven we dat we jongeren hebben geïnterviewd. Hierbij hadden we gekozen voor een mondeling interview. In de praktijk bleek dat een mondeling interview te moeilijk was voor de jongeren. We kregen korte antwoorden met ja of nee. Hierdoor kregen wij geen bruikbare informatie die we konden toepassen binnen de nieuwe fasering.

De interviews en vragenlijsten hebben we stapsgewijs verwerkt en geanalyseerd. De interviews hebben we opgenomen met een voicerecorder en naderhand letterlijk uitgewerkt. Vervolgens hebben we niet relevante tekst geschrapt en de tekst die we overhielden geanalyseerd door middel van de analyse-eenheid van fragmenten. We hebben voor deze eenheid gekozen om een zo gedetailleerd mogelijk beeld te krijgen van de huidige situatie rondom de doorstroom. We hebben alle interviews gefragmentariseerd en gelabeld. Deze labels hebben we verzameld en in een tabel geplaatst om zo een overzicht te hebben van de frequentie van labels.

De vragenlijsten hebben we geanalyseerd door middel van de analyse-eenheid thema's. We hebben voor deze eenheid gekozen omdat we van iedere vragenlijst op globaal niveau wilden weten welke thema's genoemd werden. Ook deze thema's hebben we verzameld en in een tabel geplaatst om zo de betrouwbaarheid hiervan te kunnen toetsen.

HOOFDSTUK 3. COMPETENTIEGERICHT WERKEN

3.1 INLEIDING

Om een duidelijk beeld te kunnen schetsen van een goede doorstroom van kindergroep naar pubergroep willen we starten met literatuuronderzoek. Door middel van het literatuuronderzoek kijken we naar de ontwikkeling van een gemiddelde jongere, zodat wij een indruk hebben van wat we per leeftijdsfase van een jongere kunnen vragen. Vervolgens zullen we bekijken hoe we dit kunnen toepassen in de nieuwe fasering voor Arkemeyde.

In het gehele verslag zullen wij gebruik maken van de term 'jongere' wanneer we het hebben over de cliënten binnen Arkemeyde. In hoofdstuk 3 tot en met 7 zullen we echter gebruik maken van de term 'kind' wanneer er sprake is van kinderen in de leeftijd tot 12 jaar. De term 'jongere' zullen we gebruiken bij de leeftijd vanaf 12 jaar.

Binnen Arkemeyde wordt gewerkt met de methodiek competentiegericht werken. Voor een toepasbare fasering is van het van belang deze methodiek te kennen. De methodiek competentiegericht werken is na lang onderzoek opgezet door de heren Wim Slot en Han Spanjaard. Zij ondervonden dat groepsleiders vaak moeite hadden met een positieve benadering naar jongeren doordat ze overspoeld werden door het probleemgedrag dat de jongeren vertoonden. Slot en Spanjaard hebben hun onderzoek uitgevoerd in verschillende tehuizen en zijn tot de methodiek competentiegericht werken gekomen. We zullen deze term in het verloop van het verslag afkorten met CGW. (Slot & Spanjaard, 2007)

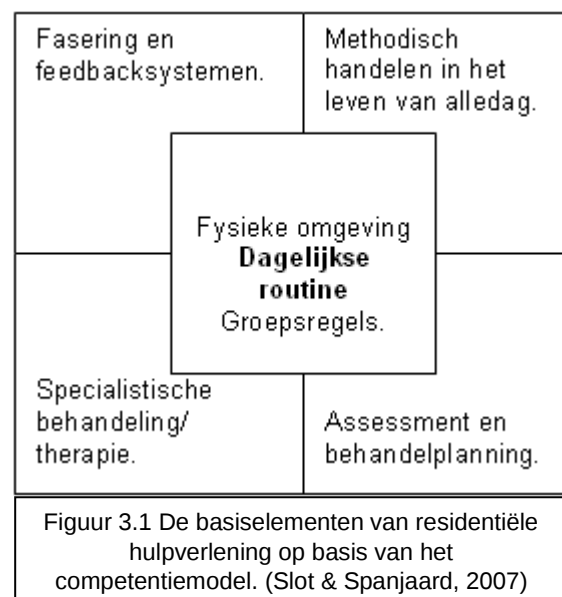
De methodiek CGW is terug te grijpen op de ontwikkelingspsychologie, klassieke en operante conditionering en de sociale leertheorie. Kort samengevat hebben deze leertheorieën te maken met het aan- en afleren van gedrag door middel van positieve en negatieve bekrachtiging. Bij CGW gaat het om het vergroten van de vaardigheden van de jongere door te kijken naar ontwikkelingstaken die passend zijn bij de leeftijd. Om deze vaardigheden te vergroten is het nodig te kijken naar het probleemgedrag en hoe deze van invloed kan zijn op de ontwikkeling van vaardigheden. Daarnaast moet er nieuw gedrag aangeleerd worden, onder andere vaardigheden om taken te kunnen voldoen. Hierover zal meer worden uitgelegd in hoofdstuk 3.2.2. (Slot & Spanjaard, 2007).

3.2 COMPETENTIEVERGROTING

Het woordenboek van Dale definieert het woord competentie als 'bevoegdheid'. Wanneer je competent bent, ben je bevoegd, bekwaam genoeg om een taak te vervullen.

'Competentievergroten is gericht op verminderen van probleemgedrag en vergroten van vaardigheden van een jongere' (Slot & Spanjaard 2007).

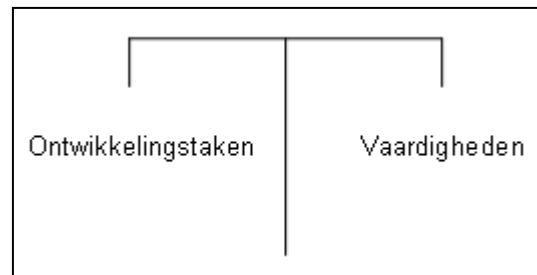
De methodiek CGW is er op gericht de jongere meer bekwaam te maken in zijn ontwikkelingstaken. Om nieuwe vaardigheden te ontwikkelen en ontwikkelingstaken te vervullen is het van belang om nauw samen te werken binnen de vijf elementen van het competentiemodel zoals deze genoemd staan in figuur 3.1. Een aantal van deze elementen zullen in het vervolg van dit hoofdstuk worden uitgewerkt.

3.2.1 ONTWIKKELINGSTAKEN

De methodiek CGW splitst nieuw te leren vaardigheden op in ontwikkelingstaken, taken en vaardigheden.

‘Jongeren zijn competent wanneer ze over voldoende vaardigheden beschikken om de ontwikkelingstaken waarmee zij in het dagelijks leven geconfronteerd worden, op adequate wijze kunnen vervullen’. (Slot & Spanjaard 2007)

Figuur 3.2 Competentie als balans tussen ontwikkelingstaken en vaardigheden. (Slot & Spanjaard, 2007)

Ontwikkelingstaken worden gedefinieerd als thema's die karakteristiek zijn voor een bepaalde levensfase en die van de persoon bepaalde gedragingen vragen. Deze thema's worden bepaald door de biologische, psychische en sociale ontwikkeling. Het op adequate wijze vervullen van de ontwikkelingstaken, passend bij een bepaalde levensfase, wordt als voorwaarde gezien voor een goed verloop van de latere ontwikkeling (Slot & Spanjaard 2007). Duidelijk wordt binnen Slot en Spanjaard genoemd dat er per cultuur verschillende ontwikkelingstaken zullen bestaan. Stammen in Afrika zullen andere ontwikkelingstaken belangrijk vinden dan de ontwikkelingstaken die geldig zijn binnen de Nederlandse cultuur. Een jongere van 12 jaar in Afrika moet al voor zichzelf en zijn broertjes en zusjes kunnen zorgen. Dit uit pure noodzaak om te kunnen overleven. In Nederland ligt dit anders. Hier zijn onderwijs en vriendschappen belangrijke thema's binnen de ontwikkelingstaken voor kinderen in de leeftijd tot 12 jaar. Het is belangrijk om hier in het werk met jongeren bewust bij stil te staan. Wanneer een jongere afkomstig is uit een niet-westerse cultuur zouden hij en zijn ouders verbaasd kunnen staan van wat er binnen Arkemeyde aan vaardigheden worden gevraagd. Deze ontwikkelingstaken zijn gevormd door onze cultuur en in Nederland gewoon en geaccepteerd, dit zou voor allochtonen anders kunnen liggen. (Mönks & Knoers, 2004)

Binnen CGW worden de ontwikkelingstaken onderverdeeld in twee leeftijdscategorieën. Eén voor kinderen van 4 tot 12 jaar en één voor jongeren van 12 tot 21 jaar. Een aangepaste lijst van ontwikkelingstaken wordt ook gebruikt binnen Arkemeyde. In bijlage 3 is te vinden welke ontwikkelingstaken per leeftijdscategorie genoemd worden.

Een ontwikkelingstaak is te groot om in één keer te kunnen vervullen, vandaar dat ontwikkelingstaken worden onderverdeeld in subtaken. Zoals in bijlage 3 te zien is worden ontwikkelingstaken beschreven als breed opgevatte termen. Taken worden vaak in meer algemenere zin beschreven. Uit een beschrijving van een taak kun je nog niet afleiden hoe je deze taak kunt vervullen. Daar zijn kleinere stapjes voor nodig. Deze kleinere stappen worden de vaardigheden genoemd. Deze worden omschreven als concreet uitvoerbare stappen. (Slot & Spanjaard, 2007)

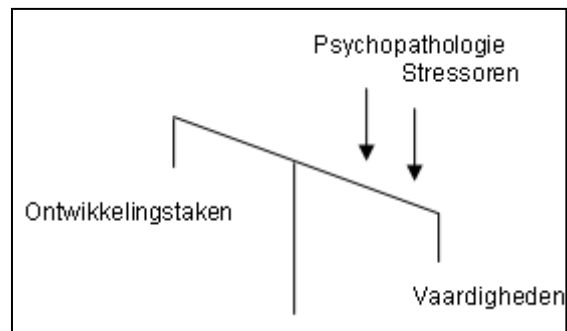
3.2.2 VAARDIGHEDEN AANLEREN

De inhoud van de gebruikte termen binnen de methodiek CGW zijn bekend. Het is echter nog onduidelijk hoe de vaardigheden bij de jongeren worden aangeleerd. CGW gaat uit van een positieve benadering. Dit houdt in dat er feedback wordt gegeven op adequaat gedrag van een jongere om op deze manier dit gedrag te bevorderen. Wanneer nieuwe vaardigheden moeten worden aangeleerd werkt deze manier van feedback geven niet altijd. Dan zal er uitleg nodig zijn over een bepaalde vaardigheid. Dit kan door instructie, door voordoen en door oefenen (Slot & Spanjaard, 2007).

Binnen Arkemeyde wordt gewerkt met werkpunten. Iedere zes weken worden nieuwe werkpunten opgesteld met het team in overleg met de jongere. Binnen deze zes weken heeft een jongere ongeveer twee werkpunten, meer wordt teveel. Aan het eind van deze weken worden de werkpunten geëvalueerd. Hierbij wordt gekeken of de jongere in staat is om een stapje verder te gaan, net zolang tot een bepaalde taak vervuld is.

3.3 BEÏNVLOEDING VAN COMPETENTIES

De jongeren binnen Arkemeyde hebben te maken met een licht verstandelijke beperking in combinatie met gedragsproblematiek als ADHD, hechtingsstoornis of een stoornis in het autistisch spectrum. In de meeste gevallen komen jongeren uit gezinnen waarbinnen er problemen afspelen. Al deze factoren hebben een negatieve invloed op de competenties van de jongeren. Deze negatieve invloeden kunnen jongeren belemmeren in hun ontwikkeling. Een term die met betrekking tot dit onderwerp binnen de methodiek CGW aan bod komt, is psychopathologie. De letterlijke betekenis van de term psychopathologie luidt als volgt:

Figuur 3.3 Factoren die competentie negatief kunnen beïnvloeden. (Slot & Spanjaard, 2007)

‘De wetenschap of studie van het geestelijk of psychisch lijden’ (Vandereycken & v. Deth, 2004).

Binnen het CGW wordt deze term gedefinieerd als:

‘Binnen de geldende cultuur ongebruikelijk patroon van gedragingen dat gepaard gaat met leed of een minder goed functioneren’. (Slot en Spanjaard, 2007)

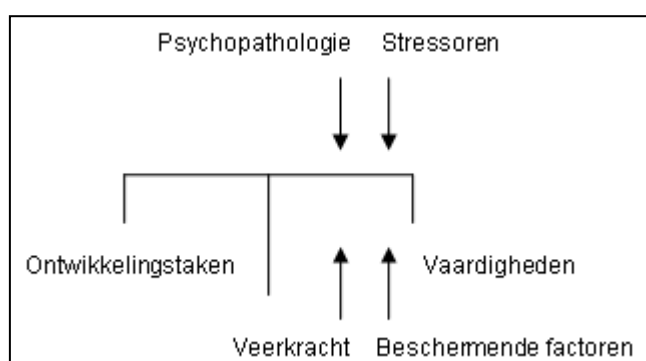
Bijvoorbeeld in de vorm van angst, pijn of verdriet. Jongeren die in aanraking komen met lijden, de dood of vrijheidsverlies lopen een hoger risico om met psychopathologie in aanraking te komen. (Slot & Spanjaard 2007). Binnen Arkemeyde wordt gebruik gemaakt van de term ‘intern belemmerend’ in plaats van psychopathologie.

Een tweede factor die een negatieve invloed kan hebben op de competenties van jongeren zijn de stressoren. Binnen Arkemeyde wordt in plaats van deze term gebruik gemaakt van het woord ‘extern belemmerend’. Zoals deze term aangeeft zijn dit invloeden vanuit de omgeving van een jongere. Vaak kan de jongere zich hier moeilijk aan onttrekken. Deze invloeden hebben een negatieve invloed op het functioneren van de jongere. Bijvoorbeeld een jongere met een alcoholistische ouder of een ouder die geen contact meer wil hebben met een jongere.

Stressoren en psychopathologie hebben een negatieve invloed op de balans tussen ontwikkelingstaken en vaardigheden. In figuur 3.3 staat dit schematisch weergegeven. De balans zoals deze in figuur 3.2 te zien was, is hier niet meer aanwezig.

Wanneer er geen evenwicht is tussen de ontwikkelingstaken en de vaardigheden van een jongere, moet dit evenwicht op een andere manier hervonden worden. Hierbij is het belangrijk om factoren te zoeken die een positieve invloed hebben op de competenties van een jongere. Slot en Spanjaard noemen deze factoren ‘protectieve factoren’. Zij definiëren deze term als volgt:

‘Aspecten in de omgeving en eigenschappen van jongeren die hen kunnen beschermen tegen de invloed van stressoren en de psychopathologie kunnen verzachten’. (Slot en Spanjaard, 2007)

Figuur 3.4 Factoren die competentie kunnen beïnvloeden. (Slot & Spanjaard, 2007)

De term 'protectieve factoren' kan worden opgesplitst. Namelijk in veerkracht en beschermende factoren. Met veerkracht worden de interne beschermende factoren bedoeld. Bijvoorbeeld een leuk uiterlijk van een jongere, fantasiebeleving of de humor van een jongere. Beschermende factoren komen vanuit de omgeving van een jongere. Bijvoorbeeld vrienden van school of de voetbalclub waar een jongere graag naar toe gaat. In figuur 3.4 is te zien hoe deze protectieve factoren een positieve invloed hebben op de competenties van de jongere en zo het evenwicht weer in balans brengen.

3.4 DE DAGELIJKSE ROUTINE

De dagelijkse routine is een belangrijk onderdeel binnen de methodiek CGW. Door een dagelijkse routine wordt het alledaagse leven op een groep zichtbaar. Het biedt duidelijkheid en structuur aan de jongeren en aan de groepsleiders. Hierdoor wordt een veilige en betrouwbare situatie gecreëerd. De dagelijkse routine wordt uitgeschreven als een aaneenschakeling van dagelijks terugkerende gebeurtenissen. In de dagelijkse routine zijn regels opgenomen die in het huis gelden. Bijvoorbeeld dat wanneer een jongere uit school komt, zijn jas aan de kapstok hangt en zijn schoenen netjes opbergt. Regels die buiten de dagelijkse routine vallen zullen worden beschreven in hoofdstuk 3.6

Volgens Slot en Spanjaard heeft de dagelijkse routine de volgende functies:

- De dagelijkse routine draagt bij aan een overzichtelijk en leefbaar klimaat.
- De dagelijkse routine biedt mogelijkheden tot observatie.
- De dagelijkse routine biedt mogelijkheden tot interventies.

In ons onderzoek gaan we kijken naar de dagelijkse routines op de leefgroepen binnen Arkemeyde. Door de dagelijkse routines van de verschillende groepen naast elkaar te leggen kijken we naar mogelijke verschillen. Een duidelijke structuur is voor een jongere met ADHD of een vorm van autisme van belang. De methodiek CGW biedt dit door het inzetten van een dagelijkse routine. (Slot & Spanjaard, 2007)

3.5 REGELS

Om een veilige en vertrouwde leefomgeving te creëren is het nodig om regels te hanteren. Op een leefgroep zijn regels belangrijk. Jongeren proberen meestal graag uit wat wel en niet toegestaan is op een leefgroep. Regels bieden duidelijkheid aan de jongeren en helpen verstoring van de dagelijkse routine te voorkomen. Regels bevorderen de veiligheid op de groep en kunnen bijdragen aan een plezierige sfeer. Dit kan een mogelijke motivatie vormen voor een jongere om nieuwe vaardigheden aan te leren.

Bij het beschrijven van regels is het volgens het CGW van belang dat er een duidelijke uitleg is betreft de regels. Bij het opstellen van de regels is het volgens CGW van belang een duidelijke uitleg van het waarom van de regels te geven. Op deze manier wordt het duidelijk met welke reden de regels gehanteerd worden. Daarnaast moet geprobeerd moet worden om te beschrijven wat een jongere wel mag in plaats van wat niet mag/verboden is. Hierdoor zullen jongeren eerder gemotiveerd raken om zich aan deze regels te houden. Ze zien door de positieve formulering en uitleg in dat het voor hen een positief effect kan hebben wanneer ze zich houden aan de regels. (Slot & Spanjaard, 2007)

In ons onderzoek gaan we ook kijken naar de regels die gehanteerd worden op de leefgroepen. Hierbij bekijken we of er verschillen zijn qua regels tussen de leefgroepen. Wanneer er sprake is van verschillende regels gaan we onderzoeken of dit mogelijk moeilijkheden oplevert voor een jongere wanneer hij verhuist van een kindergroep naar een pubergroep. Het is niet mogelijk dat elke groep dezelfde regels hanteert. Binnen de leefgroepen hebben we te maken met verschillende leeftijdscategorieën en de daarbij behorende verschillende regels en vrijheden. Echter wanneer bijvoorbeeld een vaste regel op een pubergroep zou zijn dat een jongere mag beschikken over een mobiele telefoon en de vaste regel van een kindergroep is dat een kind geen mobiel mag hebben ontstaat er een verschil. Een jongere heeft niet geleerd hoe hij moet omgaan met een mobiele telefoon. Mogelijk zou er een aanpassing van deze regel kunnen komen zodat een jongere kan leren omgaan met een mobiele telefoon.

3.6 FASERING

Slot en Spanjaard hebben ook aandacht besteedt aan het thema 'fasering'. Zij hebben echter niet beschreven hoe dit gaat bij een doorstroom naar een andere leefgroep. De leefgroepen binnen Arkemeyde weten hoe ze de methodiek moeten toepassen in hun dagelijkse handelen. Echter onduidelijk is hoe je de methodiek hanteert wanneer een jongere gaat verhuizen van een kindergroep naar een pubergroep.

De methodiek CGW kent fasering binnen een leefgroep. Hierin zijn drie niveaus te onderscheiden. Namelijk de start, het midden en het vertrek. Elk niveau heeft zijn eigen verwachtingen van een jongere. Het eerste niveau, de start, heeft bij een jongere met een licht verstandelijke beperking een duur van drie tot zes maanden. In deze tijd leert een jongere de regels en de dagelijkse routine van de leefgroep kennen.

Wanneer een jongere het eerste niveau goed heeft doorlopen is hij toe aan het tweede niveau. Binnen dit niveau wordt er meer van een jongere verwacht. Hij krijgt meer verantwoordelijkheden en wanneer dit mogelijk is, ook meer vrijheden. Het tweede niveau neemt een lange tijd in beslag. Binnen Arkemeyde kan dit vier jaar per leefgroep duren. In deze periode wordt gewerkt aan het aanleren van vaardigheden die passend zijn bij de leeftijd en de persoonlijke ontwikkeling van een jongere. Daarnaast is het versterken van het sociale netwerk binnen dit niveau een belangrijk onderwerp. Samen met groepsleiders of ouders gaat een jongere op zoek naar passende vrijetijdsbesteding.

Het laatste niveau van vertrek neemt ongeveer even veel tijd in beslag als de start. In dit niveau wordt gewerkt aan de vaardigheden die een jongere in het vervolgtraject nodig heeft. Daarnaast wordt er aandacht besteedt aan het afscheid nemen van de groepsleiders en jongeren van de leefgroep. (Slot & Spanjaard, 2007)

In ons onderzoek hebben we te maken met jongeren die verhuizen van een kindergroep naar een pubergroep. Deze overstap vindt plaats binnen één organisatie, namelijk Arkemeyde. Ondanks dat Slot en Spanjaard geen fasering hebben geschreven voor de doorstroom naar een vervolggroep, kunnen we wel gebruik maken van de fasering in drie niveaus. Niveau drie is hierin belangrijk. In deze fase worden vaardigheden aangeleerd die belangrijk zijn op de vervolggroep. Hierbij gaan we in ons onderzoek kijken naar welke vaardigheden een jongere nodig heeft voor hij kan verhuizen naar de pubergroep. Op deze manier kunnen we een fasering schrijven die rekening houdt met wat er van een jongere gevraagd wordt, zodat dit tijdig aangeleerd kan worden.

Omdat een jongere bij een doorstroom van kindergroep naar pubergroep binnen dezelfde organisatie blijft, is er sprake van een doorlopend behandelplan. De doelen waaraan een jongere heeft gewerkt op de kindergroep worden meegenomen naar de pubergroep. Zo worden de doelen van een jongere verder ontwikkeld. Ook het meenemen van het doorlopend behandelplan zal gestroomlijnd moeten verlopen binnen onze nieuwe fasering.

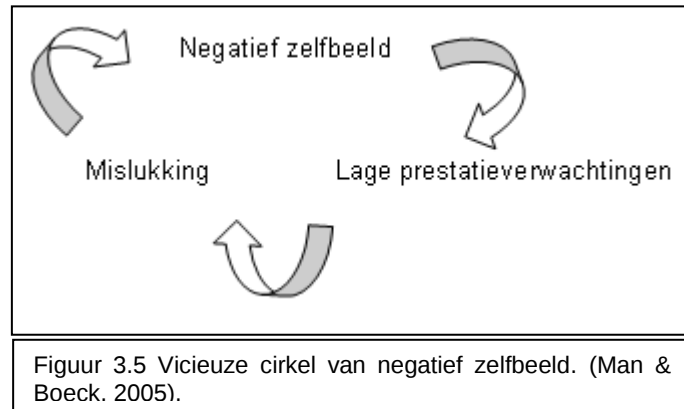
3.7 CONCLUSIE

In dit hoofdstuk heeft u vanuit de methodiek CGW kunnen lezen wat van belang is in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Op het eerste gezicht lijkt het verschil in dagelijkse routine en regels een onderwerp te kunnen zijn. Door middel van ons praktijkonderzoek onderzoeken we waar mogelijke verschillen zitten tussen de vier leefgroepen en hoe we deze verschillen kunnen wegnemen. Binnen dit praktijkonderzoek kijken we ook naar de vaardigheden die van een jongere worden gevraagd bij een doorstroom van kindergroep naar pubergroep. We willen de verwachtingen van de groepen helder krijgen en kijken of een jongere aan deze verwachtingen kan voldoen. Binnen onze fasering zullen we een opbouw maken in het aanleren van vaardigheden zodat een jongere zich hierin kan ontwikkelen.

In de paragraaf over fasering werd gesproken over vrijheden van een jongere. In het tweede niveau leert een jongere om te gaan met steeds meer vrijheden. Ook hier gaan we naar kijken binnen ons praktijkonderzoek. We willen te weten komen welke vrijheden een jongere kan verdienen op de kindergroepen en pubergroepen. We zullen kijken hoe deze vrijheden worden uitgebreid. Door antwoord te krijgen op deze en andere vragen hopen we tot een goede fasering te komen.

3.8 VISIE

De jongeren die binnen de leefgroepen van Arkemeyde wonen hebben veel meegemaakt in hun verleden. De mogelijkheid is aanwezig dat zij vaak te horen hebben gekregen dat ze dingen fout deden. Dit kan een negatief zelfbeeld tot gevolg hebben. Van hieruit zien we een aantal positieve punten van de methodiek CGW. Een jongere wordt bijvoorbeeld positief benaderd. Op deze manier zal hij zich gewaardeerd voelen. Een zelfbeeld wordt gevormd door wat je van jezelf vindt en denkt, door wat anderen van jou vinden en welke kenmerken je jezelf kunt toeschrijven (Kohnstamm, 2009). Wanneer je regelmatig hoort dat je dingen niet goed doet kun je negatief gaan denken over jezelf. Hierdoor ontstaat een negatief zelfbeeld. Wanneer een jongere in een situatie terechtkomt waarin iets van hem wordt verwacht, zal hij stress ervaren. Dit omdat hij er toch al van uit gaat dat het hem niet gaat lukken. Juist door deze stress ontstaat er een situatie waarin de kans op mislukken groter wordt. Hierdoor zal een jongere wederom ervaren van 'zie je wel, ik kan het niet'. De jongere belandt hierdoor in een vicieuze cirkel. (Man & Boeck, 2005).

De methodiek CGW helpt een jongere om van dit negatieve zelfbeeld af te komen. De methodiek gaat niet uit van wat de jongere niet goed doet of wat hij in zijn verleden verkeerd heeft gedaan. De methodiek gaat uit van de positieve kanten van een jongere. De taak van de groepsleiders is om deze positieve eigenschappen van de jongeren meer naar voren te laten komen. Belangrijk hierin is dat wordt benadrukt waar een jongere goed in is. Ook de jongere een compliment geven wanneer het adequaat gedrag vertoont. Op deze manier kunnen groepsleiders een jongere motiveren om nieuw gedrag en nieuwe vaardigheden te vertonen.

HOOFDSTUK 4. ERIKSON

4.1 INLEIDING

'Het psychodynamisch perspectief stelt het onbewuste van een persoon centraal als drijfkracht achter de ontwikkeling van een persoon. Het gedrag wordt beïnvloed door innerlijke krachten en onbewuste driften, deze stammen uit onze kindertijd en we hebben er geen controle over.' (Struyven e.a. 2009)

Belangrijke aanhangers van deze gedachte zijn Freud en Erikson. In dit hoofdstuk behandelen we de persoonlijkheidsontwikkeling die Erikson heeft beschreven. Erik Erikson publiceerde in 1950 zijn eerste basiswerk. Hij beschreef het begrip 'identiteitscrisis'. Deze crisis ziet hij als een onvermijdelijk conflict dat hoort bij de ontwikkeling van een identiteitsgevoel. (Struyven e.a. 2009)

Erikson beschrijft meerdere fasen in de ontwikkeling van de persoonlijkheid. Ons literatuuronderzoek is gericht op kinderen in de leeftijd van 6 tot 18 jaar. Met deze reden bespreken we niet alle fasen die Erikson heeft beschreven. Zoals we hebben uitgelegd aan het begin van hoofdstuk 3 zullen we spreken met zowel de term 'kind' als 'jongere'.

4.2 PERSOONLIJKHEIDSONTWIKKELING

Erikson ziet de ontwikkeling van de persoonlijkheid niet als een proces, maar als voorgeprogrammeerde fasen. Bij de meeste personen verlopen deze fasen volgens een vaste volgorde en rond een bepaalde leeftijd. De overgang van de ene fase naar de volgende verloopt volgens Erikson geleidelijk. Hij onderscheidt 8 fasen in de persoonlijkheidsontwikkeling zoals deze te zien zijn in figuur 4.1.

Fase 1	Vertrouwen versus wantrouwen	Eerste jaar
Fase 2	Autonomie versus twijfel	2-3 jaar
Fase 3	Initiatief versus schuldgevoel	4-5 jaar
Fase 4	Vlijt versus inferioriteit	6-11 jaar
Fase 5	Identiteit versus rolverwarring	12-18 jaar
Fase 6	Intimiteit versus geïsoleerdheid	Jongvolwassenen
Fase 7	Productiviteit versus egocentrisme	Middelbaar
Fase 8	Integriteit versus wanhoop	Bejaard

Figuur 4.1 Fasen in de persoonlijkheidsontwikkeling volgens Erikson (Mullins, 2007)

Volgens Erikson doorloopt iedereen elke fase, zonder dat er één wordt overgeslagen. In elke fase worden specifieke persoonlijkheidskenmerken ontwikkeld. We zullen ons in dit hoofdstuk richten op fase 3 tot en met 5.

Er zijn een aantal kenmerken die Erikson per fase beschrijft:

- Iedere fase van het leven wordt gekenmerkt door een bepaald levensthema.
- Iedere overgang naar een volgende fase gaat samen met een crisis. Wanneer deze crisis niet goed verwerkt wordt heeft dit gevolgen voor het functioneren in de volgende fasen. Een crisis betekent een kritische periode in de persoonlijkheidsontwikkeling, waarin een mens extra kwetsbaar is. Dit kan tot een positieve of een negatieve uitkomst leiden.
- In elke periode staat één aspect van de menselijke relatie centraal.

(Struyven e.a. 2009)

4.2.1 FASE 3. INITIATIEF VS. SCHULDGEVOEL

Fase 3 speelt zich af in de leeftijd van 3 tot 6 jaar. In deze fase speelt de relatie met het gezin een belangrijke rol. Vanuit het gezin leert een kind de wereld ontdekken. Deze fase wordt ook wel de fase van de kleine identiteit genoemd. Het kind komt meer voor zichzelf op, toont meer initiatief en het kind leert de wereld om zich heen ontdekken. Een kind heeft het nodig om zich steeds zelfstandiger te voelen, maar moet ook leren waar de grenzen van zijn gedrag liggen.

In spelletjes kan het kind een beroep doen op zijn verbeelding. Hierdoor kan hij een aantal rollen uitproberen, zo kan het kind bijvoorbeeld de volwassenrol innemen. (Coeman e.a. 2005)

Het begrip initiatief staat tegenover het begrip schuldgevoel, zoals dit genoemd staat in figuur 4.1. Het verkennen en ontdekken levert prettige en positieve ervaringen op voor het kind, maar het kan ook aanleiding geven tot schuld- en angstgevoelens. Dit kan gebeuren doordat onbedoelde gevolgen ontstaan van hun acties.

Een schuldgevoel ontstaat vooral wanneer het kind de kans niet krijgt te experimenteren met het nemen van verantwoordelijkheid. Wanneer dit gebeurt, krijgt het kind het gevoel dat alles wat hij wil fout is. Het kind krijgt schuldgevoelens over zijn daden en gedachten. Te veel controle in de opvoeding kan leiden tot een angstig en afhankelijk kind. Dit schuldgevoel kan het hele leven blijven bestaan en heeft invloed op het zelfbeeld van het kind dat in deze fase begint te ontwikkelen. (Struyven e.a. 2009)

4.2.2 FASE 4. VLIJT VS. MINDERWAARDIGHEID

Een kind in fase 4 bevindt zich in de leeftijd van 6 tot 12 jaar, de lagere schoolleeftijd. In deze fase speelt de relatie met school en de buurt een belangrijke rol. In deze periode is het kind realistisch, objectief en zakelijk. Het kind is erg leergierig, hierdoor ontwikkelt hij vaardigheden en leert het kind zijn eigen mogelijkheden kennen. Het kind staat in deze fase voor de opdracht om kennis en vaardigheden op te doen. Wanneer dit lukt wordt het kind zelfverzekerder, het kind kan beantwoorden aan datgene wat van hem wordt gevraagd. Het kind ontwikkelt een groeiend besef van zijn competenties. Tijdens de leerprocessen die het kind doormaakt leert hij doorzetten en met plezier taken af te werken. Hier zie je de vlijt van het kind naar voren komen.

Tegenover vlijt staat de minderwaardigheid in deze fase. Het ontdekken van de aanwezige competenties kan juist ook gevoelens oproepen van minderwaardigheid. Het kind heeft mogelijk geen vertrouwen in zijn eigen kunnen. Ook kunnen er spanningen ontstaan tussen de thuiswereld en de wereld van de leeftijdsgenoten. (Coeman e.a. 2005)

Om het conflict tussen deze twee punten op te lossen heeft het kind behoefte aan mensen om zich heen die hem met geduld en enthousiasme inwijden in de kennis en vaardigheden die het kind moet leren. Het kind heeft behoefte aan ouders die de vorderingen die plaatsvinden met warme aandacht volgen. Ook leeftijdsgenootjes waarmee het kind samen zijn weg gaat, spelen een belangrijke rol. (Struyven e.a. 2009)

4.2.3 FASE 5. IDENTITEIT VS. ROLVERWARRING

Fase 5 speelt vanaf het 12^e levensjaar tot het 18^e levensjaar. In deze periode gaat de jongere nadenken over zichzelf, het functioneren in zijn milieu en in de maatschappij. Een jongere denkt na over de vraag wie hij is en welke plaats hij inneemt binnen de samenleving. De jongere bouwt een beeld en identiteit van zichzelf op, dit is vaak gekoppeld aan uiterlijke kenmerken. De relaties met de leeftijdsgroep en identificatiefiguren zijn mogelijkheden waarin de jongere zichzelf kan bevestigen.

Deze fase wordt ook weleens gezien als de meest kritieke periode in de persoonlijkheidsontwikkeling. Tegenover het begrip identiteit staat namelijk het begrip identiteitsverwarring. Er kan sprake zijn van identiteitsverwarring wanneer de jongere twijfelt over de keuzes die hij maakt, bijvoorbeeld betreft zijn beroepskeuze of zijn seksuele geaardheid. Er kunnen problemen ontstaan wanneer de jongere een negatieve identiteit van zichzelf opbouwt. (Coeman e.a. 2005)

Binnen deze fase is er enerzijds sprake van een identiteitscrisis vanwege de grote biologische en cognitieve veranderingen. Anderzijds zijn er de eisen van het volwassen bestaan waarop een jongere voorbereidt moeten worden. Hierdoor kan de jongere het zicht op zichzelf kwijt raken. Volgens Erikson is het daarom belangrijk dat een jongere kan experimenteren en rondkijken. Hij vindt het belangrijk dat dit kan zonder dat een jongere te veel maatschappelijke verantwoordelijkheden hoeft te dragen of zonder dat de jongere hoeft te voorzien in het eigen levensonderhoud. Dit wordt ook wel 'moratorium' genoemd. Oorspronkelijk betekent dit het krijgen van uitstel bij het afbetalen van een schuld. In deze context krijgt de jongere uitstel van zijn verantwoordelijkheid. Hierdoor krijgt de jongere tijd en gelegenheid om zich te wijden aan zijn relaties tot ouders en vrienden, om verliefd te worden en zich te oriënteren op mogelijkheden voor een toekomstig beroep en dergelijke. Hierdoor kan een jongere zich in allerlei relaties en situaties begeven. (Kohstamm, 2009)

4.3 CONCLUSIE

De theorie die Erikson heeft ontwikkeld laat zien hoe hij de persoonlijkheidsontwikkeling van een jongere ziet. Elke fase laat duidelijk zien wat het kind nodig heeft van de ouder of groepsleider volgens Erikson. Anderzijds laat hij ook in iedere fase zien wat het kind kan belemmeren in zijn functioneren. Wat het kind kan belemmeren in het ontwikkelen van zijn identiteit. Wanneer de ontwikkeling belemmert wordt kunnen er problemen ontstaan. Bij de jongeren binnen Arkemeyde is regelmatig sprake van een verstoorde ontwikkeling. Hierbij kun je denken aan hechtingsproblematiek of een negatief zelfbeeld. Volgens Erikson is bij deze jongeren een crisis niet goed verwerkt. Als groepsleiders moeten we kijken naar wat de jongere van ons nodig heeft om verder te kunnen in zijn ontwikkeling en om de onverwerkte crisis te kunnen oplossen of verwerken. Hier kunnen we de methodiek competentiegericht werken toepassen. We kijken naar wat een jongere in huis heeft om zich te kunnen ontwikkelen. Ook kijken we naar welke competenties en mogelijkheden een jongere bezit om in te zetten ten behoeve van zijn ontwikkeling.

De theorie van Erikson en zijn inzichten kunnen we gebruiken voor het schrijven van de fasering voor de kindergroepen en pubergroepen. Deze theorie heeft ons laten zien welke thema's er van belang zijn gedurende de ontwikkeling van een jongere. Deze levensthema's kunnen we meenemen binnen onze fasering door te kijken naar wat passend is bij de fase waarin een jongere zich bevindt.

4.4 VISIE

Door middel van de besproken fasen laat Erikson een ideaalbeeld zien van een jongere. Hij laat zien hoe een gemiddeld kind zich persoonlijkheid ontwikkelt. Wij vinden dat een jongere hier van af mag wijken. Zoals we in de conclusie beschreven kan een jongere in een latere levensfase nog werken aan een onverwerkt conflict. Erikson beschrijft dat het kind niet de ene fase hoeft af te sluiten om verder te kunnen in zijn ontwikkeling, maar dat het kind hier ook vanaf mag wijken. We willen de theorie van Erikson gebruiken als een richtlijn voor de ontwikkeling van een jongere. Het model biedt mogelijkheden om te kunnen nadenken over oorzaken van stagnaties en conflicten. Deze mogelijke oorzaken moeten worden getoetst aan de werkelijkheid en niet als waarheden worden beschouwd. Het biedt een richtlijn die voor ons helpend kan zijn in het zoeken naar het beste voor een jongere. De ouders en groepsleiders spelen een rol in het ontstaan van stagnaties en conflicten. Door middel van Eriksons theorie kan gekeken worden naar de rol van de volwassene, zodat het tot zelfinzicht kan leiden en tot aanpassing in de aanpak van een jongere. (Dietvorst en Veldhoven, 1997)

HOOFDSTUK 5. PIAGET

5.1 INLEIDING

Jean Piaget was de eerste persoon die een theorie ontwikkelde over de cognitieve ontwikkeling. Hij was vooral geïnteresseerd in de normatieve ontwikkeling en bestudeerde de ontwikkeling van het denken van kinderen met een gezonde ontwikkeling. Het cognitieve perspectief richt zich op de manier waarop mensen zich de wereld voorstellen, hoe de mensen hierover nadenken en erover leren. Het gaat hierbij vooral om de denkprocessen, hoe een mens informatie verwerkt en welke invloed dit denken op het gedrag heeft.

Piaget denkt dat de omgeving het kind voedt, stimuleert en uitdaagt, maar de kinderen bouwen uiteindelijk zelf actief hun kennis op. Met andere woorden zou je kunnen zeggen dat het een zelfsturend proces is. (Verhulst, 2005)

In dit hoofdstuk willen we ingaan op de vier fasen in de cognitieve ontwikkeling die Piaget heeft beschreven. In het afstuderen richten we ons vooral op kinderen vanaf 6 jaar. Echter in verband met de licht verstandelijke beperking kunnen de kinderen zich mogelijk nog bevinden in een eerdere fase. Op basis hiervan hebben we de keuze gemaakt om alle fasen te bespreken op de eerste fase na. Ook in dit hoofdstuk zullen we gebruik maken van zowel de term 'kind' als 'jongere'.

5.2 COGNITIEVE ONTWIKKELING

Piaget heeft ontwikkelingsfasen beschreven in de cognitieve ontwikkeling van een jongere. Volgens Piaget doorloopt elke jongere stapsgewijs en in een vaste volgorde deze stadia. De volgende fasen heeft Piaget beschreven:

- Sensomotorische fase ~ 0 - 2 jaar
- Preoperationele fase ~ 2 - 7 jaar
- Concreet operationele fase ~ 7 - 12 jaar
- Formeel operationele fase ~ 12 - 18 jaar.

Bij de veranderingen in het cognitieve functioneren, gaat Piaget uit van drie vooronderstellingen:

- Cognitief functioneren, hoort tot een biologisch proces van aanpassen (adaptie).
- Met het ouder worden ontwikkelen de cognitieve structuren.
- In samenhang daarmee doen zich kwalitatieve veranderingen voor, de ontwikkeling verloopt in opeenvolgende fasen. (de Wit, Slot en van Aken, 2007)

5.2.1 PRE-OPERATIONELE FASE

De peuter en de kleuter bevinden zich in de preoperationele fase. Vanaf twee jaar is het kind in staat om in zijn gedachten te experimenteren. Dit betekent dat een kind kan nadenken over problemen en hiervoor oplossingen kan vinden op mentaal niveau. Het denken bevindt zich niet meer alleen op het gebied van handelen, zoals dit bij baby's het geval is.

Het jonge kind leert door anderen na te doen, door te kijken naar identificatiefiguren en het gedrag van hen te imiteren. Bij het opzoek gaan naar oplossingen kan een kind dit imitatiegedrag vertonen, ook wanneer de identificatiefiguren niet aanwezig zijn. Het kind in de preoperationele fase gaat reageren op situaties die niet meer direct aanwezig zijn, maar die het kind zich herinnert of voorstelt in zijn fantasie. De fantasie is in deze fase in hoogbloei. Bijvoorbeeld wanneer een kind een stok ziet in het bos, kan hij dit gebruiken om mee te spelen en doet alsof deze stok een zwaard is. Doordat het kind een voorstellingsvermogen ontwikkeld kan hij vooruit lopen op dingen. Wanneer een bal onder tafel rolt, gaat het kind op de juiste plaats aan de andere kant van de tafel zitten om te kijken of de bal er weer onder vandaan komt. Het kind leert in deze fase om dingen in zijn geheugen op te slaan en dit bewust op te roepen op een later moment.

De preoperationele fase verdeelt Piaget onder in twee aparte fasen. Als eerste de *preconceptuele fase*, dit is de leeftijd van 2 tot 4 jaar. Hierbij is er nog niet echt sprake van concepten of begrippen. De begrippen die er zijn gaan vooral over concrete dingen uit de onmiddellijke omgeving van het kind. Het kind is vooral gericht op de toestand in het hier en nu en ziet niet de processen die daaraan vooraf kunnen gaan. De volgende fase die Piaget onderscheidt is *de fase van het intuïtieve denken*, deze speelt zich af in de leeftijd van 6 en 7 jaar. Dan is er wel sprake van concepten en begrippen. Het kind is in staat om te generaliseren en te discrimineren. Het kind kan objecten los denken vanuit de concrete context. (Kohnstamm, 2002)

De preoperationele fase ziet Piaget als een voorbereiding op de leeftijd van het lagere schoolkind. Volgens Piaget maken kinderen in deze leeftijdsfase heel wat denkfouten, hij zegt hierover het volgende:

'Er worden door de peuter nog heel wat denkfouten gemaakt die met het ouder worden stilletjes aan zullen verdwijnen'. (Netelenbos, 2005)

Piaget heeft verschillende experimenten gedaan om deze denkfouten te kunnen aantonen. Twee van deze proeven staan beschreven in bijlage drie over de proeven van Piaget.

5.2.3 CONCREET-OPERATIONELE FASE

In de concreet operationele fase bevindt het kind zich in de leeftijd van ongeveer zeven tot twaalf jaar. In dit stadium is het denken gekoppeld aan realistische en concreet voorstelbare situaties. Deze fase wordt gekenmerkt door het actieve en juiste gebruik van logica. Het kind gaat nadenken over zijn handelingen. Hierdoor neemt het probleemoplossend vermogen toe. Het kind kan namelijk in zijn hoofd verschillende oplossingen uitproberen voor een probleem. Ook kan een handeling die is uitgevoerd teruggedraaid worden naar de oorspronkelijke uitgangssituatie, dit wordt ook wel reversibel denken genoemd.

Wanneer een probleem zich voordoet kan een kind meerdere aspecten van een probleem in ogenschouw nemen. In de vorige fase werd beschreven dat het kind alleen kijkt naar het hier en nu en niet naar het proces. In deze fase kan het kind dit wel. Er is sprake van fixatie zowel op het proces als op de toestand. (Brysbeart, 2006) Een andere ontwikkeling die het kind doormaakt in deze fase is dat het kind leert denken vanuit de ander, het kind kan de positie van een ander innemen.

Daarnaast gaat het kind beseffen dat grotere gehelen bestaan uit kleinere delen. Ze kunnen voorwerpen sorteren volgens ordeningsprincipes. Het kind ziet verschil in lengte, dikte, gewicht en dergelijke. Na ongeveer het zevende jaar kan een kind dingen van groot naar klein rangschikken.

In deze fase leert het kind transitief denken. Dit betekent dat een kind het vermogen heeft om twee relaties met elkaar te combineren en daaraan een logische conclusie te verbinden. Als er twee auto's een verschillende route moeten afleggen, de ene auto een lange route en de ander een korte route, dan zal het kind door hebben dat de auto met de lange route harder zal moeten rijden om tegelijk met de andere auto bij de finish te zijn. (Feldman, 2007)

In de concreet operationele fase leert een kind onderscheid maken tussen realiteit en fantasie. Kinderen krijgen voorkeur voor dingen die echt zijn of echt kunnen zijn, het magische denken. Het geloven in Sinterklaas is hiervan een voorbeeld. (Verhulst, 2005)

5.2.4 FORMEEL-OPERATIONELE FASE

De formeel operationele fase start vanaf ongeveer het twaalfde levensjaar. In deze fase gaat een jongere theoretisch te werk. Een jongere bedenkt een aantal oplossingen en bepaalt aan de hand hiervan een bepaalde oplossingsstrategie. Het hypothetisch deductief denken wordt ontwikkeld. Het gaat hierbij om logisch denken en concluderen, als... dan... Ze kunnen hypothetische oplossingen voor een probleem bedenken en deze systematisch toetsen door deductie¹. Het denken wordt experimenterend. Een jongere kan vanuit vooronderstellingen gevolgtrekkingen maken, deze toetsen aan de realiteit en aan de hand van het resultaat van de toetsing zijn vooronderstellingen behouden of wijzigen. Wanneer een jongere de instructie krijgt 'laten we er vanuit gaan dat sneeuw zwart is', kan hij op basis hiervan een redenering opzetten. Een jong kind zal zeggen 'maar sneeuw is toch wit'. (Alkema, 2006)

Jongeren gaan op een abstracte manier redeneren. Deze ontwikkeling zorgt ervoor dat jongeren in deze fase kunnen denken over hun denken. Jongeren kunnen in hun denken verder gaan dan alleen het hier en nu. Ze kunnen denken over dingen die er niet zijn en die anders zouden kunnen zijn. Ze kunnen actief denken over de mogelijkheid voor het oplossen van problemen. Ook zelfreflectie wordt mogelijk, het nadenken over zichzelf. Een jongere gaat nadenken over abstracte begrippen, zoals liefde of vrijheid. (De Wit, Slot en van Aken, 2007)

Een jongere ontwikkelt in deze fase het combinatorisch denken. De jongeren kan alle mogelijke combinaties van afzonderlijke eigenschappen nagaan, om op basis van het wel en niet voorkomen van bepaalde combinaties causale verbanden af te leiden. Piaget heeft hier een proef mee gedaan, ieder proefpersoon ontving 5 glazen met verschillende vloeistoffen. Bij een bepaalde combinatie van deze vloeistoffen ontstaat er een geel mengsel, de jongere werd gevraagd om te ontdekken welke combinatie dit is. De jongere bedenkt in deze situatie eerst welke combinaties van vloeistoffen er mogelijk zijn en vervolgens probeert hij de mogelijke combinaties systematisch uit. Wanneer hij de juiste combinatie heeft bereikt kan hij deze ook direct weer terugvinden. (De Wit, Slot en van Aken, 2007)

Ook wordt in deze fase de realiteit ondergeschikt aan wat mogelijk is. Door deze nieuwe mogelijkheden kan een jongere neigen tot idealisme. Een voorbeeld hiervan is dat een kind denkt de wereld te kunnen verbeteren. De oplossingen zijn vaak naïef omdat grote problemen moeilijk op te lossen zijn door logisch redeneren. Bij het ouder worden gaat een jongere dit inzien en neemt hiermee een stap richting de volwassenheid.

Het formele denken kan leiden tot het ontwikkelen van bepaalde misvattingen die betrekking hebben op hun persoon. Een jongere kan denken dat niemand hem begrijpt. Hij denkt dat zijn gevoelens uniek zijn, dit draagt bij tot emotionele onrust. Jongeren denken ook dat niets hen kan overkomen, wat er voor kan zorgen dat ze risico's nemen in hun leven. (De Wit, Slot en van Aken, 2007)

5.4 CONCLUSIE

In zijn theorie laat Piaget zien hoe hij de cognitieve ontwikkeling van jongeren ziet. De theorie laat zien op welke manier jongeren leren denken en welke denkstappen kinderen nog niet kunnen maken. Aan de hand hiervan kijken we naar welke verwachtingen wij kunnen stellen ten aanzien van een jongere op cognitief niveau. Wanneer we de fasering schrijven voor de doorstroom van kindergroep naar pubergroep willen we de cognitieve ontwikkeling van het kind in het oog houden. Op deze manier kunnen we zo goed mogelijk kunnen afstemmen op wat een jongere wel of niet kan.

Piaget gaat er van uit dat kinderen stap voor stap de cognitieve ontwikkeling doorlopen. Hij denkt dat de ene competentie noodzakelijk is om de volgende competentie te kunnen ontwikkelen. In de praktijk kan dit wellicht anders lopen. Een kind kan competenties vertonen die niet bij zijn cognitieve leeftijdsfase passen. We willen tijdens het schrijven van de fasering in het oog houden dat ieder kind zijn eigen ontwikkeling doormaakt.

¹ Deductie: het afleiden van het bijzondere uit het algemene (van Dale)

5.5 VISIE

Positief aan de theorie van Piaget vinden wij dat het ons inzicht geeft in de ontwikkeling die een jongere doormaakt op cognitief niveau. Per fase wordt uitgelegd welke vaardigheden een jongere ontwikkelt en welke denkvermogens ontbreken. Op deze manier kunnen wij onze fasering afstemmen op de cognitieve ontwikkeling van een jongere.

Wij vinden het belangrijk om de persoonlijke ontwikkeling van een jongere in het oog te houden. Juist omdat we werken met jongeren met een licht verstandelijke beperking, is de mogelijkheid sterk aanwezig dat de cognitieve ontwikkeling niet precies verloopt zoals bij een gemiddelde jongere. Het IQ van een jongere staat in verbinding met de individuele verschillen in het vermogen van denken, het vermogen om problemen op te lossen of zich aan de omgeving aan te passen. Voor een deel ligt dit vast in wat een jongere heeft meegekregen bij zijn geboorte. Aan de andere kant is dit afhankelijk van de ontwikkeling die een jongere doormaakt, door scholing en dergelijke. Jongeren met een licht verstandelijke beperking functioneren op hun eigen prestatieniveau. Mogelijke achterstanden kunnen ingehaald worden door trainingen. Als we dit toepassen op onze fasering zijn er wellicht een aantal ontwikkelingen die een jongere niet heeft doorgemaakt. Hierdoor hoeft een jongere niet belemmert te worden om volgende stappen al wel te ontwikkelen. De ontbrekende vaardigheden kunnen, indien mogelijk, door training worden aangeleerd. Hierin ligt volgens ons een taak voor de groepsleiders. (Minderaa en Gemert, 2000)

HOOFDSTUK 6. KOK

6.1 INLEIDING

Kok richt zich op de opvoeding van kinderen en jongeren die om verschillende redenen geen gezonde ontwikkeling doormaken. In een onderzoek stelde hij zichzelf de volgende vraag:

'Wat is wezenlijk in de orthopedagogische benadering van gestoorde kinderen, en dus wat wezenlijk opvoedend zal zijn'. (Ploeg v.d., 2006)

De beantwoording van deze vraag zou van toepassing kunnen zijn in ons onderzoek. Binnen Arkemeyde hebben we te maken met jongeren die volgens Kok 'gestoord' worden genoemd. Wij zullen deze jongeren benoemen als 'jongeren met een (licht verstandelijke) beperking'.

Het onderzoek van Kok stamt uit 1974. We zijn ons er van bewust dat de uitkomsten hierdoor niet volledig toepasbaar zullen zijn in de huidige jeugdzorg. Wel heeft Kok een bijdrage geleverd aan de theorievorming over opvoeding van jongeren met een beperking. Hij heeft de grondslag gelegd van later ontwikkelde theorieën over opvoeding. (Ploeg v.d., 2006)

6.2 DE LEEFWERELD

Kok ziet een gezonde jongere als een wonderlijk wezen dat zich kan aanpassen aan zijn sociale omgeving. De jongere kan voldoen aan de randvoorwaarden die de maatschappij binnen zijn ontwikkeling vraagt. Een jongere met een beperking kan hier niet aan voldoen. Kok stelt hierover het volgende:

'Het gestoorde kind kan primair gezien worden als een wezen, dat op een bijzondere wijze in de wereld staat. Het is een bijzonder gegeven, dat aan normale leefsituaties niet genoeg heeft, om zijn optimale wijze van mens-zijn te bereiken. Daaraan ontleent het rechten op bijzondere voorzieningen, d.w.z. op een organisatie en structurering van een leefwereld, waarin het zich inderdaad ontwikkelen kan.' (Kok, 1981)

Volgens Kok zou iedere jongere met een beperking, ieder individu, recht hebben op een leefwereld om zich heen waarin hij zich optimaal kan ontwikkelen. Voor iedere jongere met een beperking zal deze leefwereld er anders uitzien. Praktisch gezien is het niet mogelijk dit in te voeren in te praktijk. Aangezien jongeren met verschillende beperkingen samenleven binnen de leefgroepen van Arkemeyde. Volgens Kok moet een behandelpaan op iedere jongere afzonderlijk afgestemd worden. (Kok, 1981)

Volgens Kok is de juiste omgeving voor een jongere een tehuis met passende en afgestemde zorg. Binnen Arkemeyde hebben we te maken met een combinatie van verschillende problematieken binnen één leefgroep. Het leefklimaat is aangepast op alle jongeren die binnen deze vier muren leven. Dit is volgens Kok niet de beste oplossing, de jongeren die leven op een leefgroep zijn namelijk van invloed op elkaar. Wanneer een jongere met ADHD samenleeft met een jongere met autisme, kan dit voor problemen zorgen. Beide jongeren raken snel overprikkelt, door het gedrag dat hierop volgt ontstaan er meer prikkels waardoor een jongere het overzicht kwijt kan raken. Het probleemgedrag wordt vergroot en de jongere kan geen rust meer vinden.

6.3 OPVOEDEN ALS FUNCTIONEEL PROCES

De opvoeder van een jongere is degene die als voorbeeld voor een jongere functioneert. De opvoeder kan zowel de ouder zijn als de groepsleider. Wat de opvoeder vanuit zijn eigen omgeving heeft meegekregen zal hij, bewust of onbewust, overbrengen op de jongere. Een opvoeder wordt gevormd door opvoeding, opleiding, maatschappij, levensbeschouwing en dergelijke. Functioneel opvoeden definieert Kok als:

‘De continue, bewuste en onbewuste, gewilde en ongewilde, verbale en non-verbale betrokkenheid van de participanten aan het proces’ (Kok, 1997).

Een jongere met een beperking vraagt zijn opvoeder de opvoeding aan te passen op datgene wat hij nodig heeft. Hierdoor kan de jongere zich optimaal ontwikkelen. Om deze opvoeding gestalte te geven is een humane relatie tussen opvoeder en jongere nodig. Binnen deze opvoedingsrelatie is de verantwoordelijkheid van de ouder groter dan die van de jongere. Een jongere mag meer van de ouder verwachten dan het zelf geven kan. Volgens Belsky wordt de opvoedingsrelatie beïnvloedt door drie factoren; de innerlijke kenmerken van de opvoeder, de innerlijke kenmerken van de jongere en de contextuele bronnen van stress of steun. (Vandemeulebroecke e.a. 2007) Deze relatie krijgt gestalte door de manier waarop het leef- en opvoedingsklimaat wordt ingericht. Daarnaast krijgt het gestalte door de manier waarop de opvoeder situaties in het proces hanteert. Onder het hanteren van situaties verstaat Kok grenzen stellen, waarden presenteren, structureren en programmeren (Kok, 1993).

Binnen Arkemeyde zijn deze handelingen herkenbaar, de jongeren hebben namelijk duidelijke grenzen en structuur nodig waarbinnen zij zich kunnen ontwikkelen. De handeling ‘waarden presenteren’ herkennen we in het werk van Arkemeyde. Wij denken wel dat de waarden in de tijd van Koks onderzoek anders zullen zijn geweest dan de waarden zoals deze beschreven staan binnen de methodiek van het competentiegericht werken.

6.4 CONCLUSIE

Kok heeft geen theorie ontwikkeld betreft ontwikkelingstaken van jongeren. Koks theorie gaat meer over opvoeden, vooral over het opvoeden van jongeren met een beperking. In de theorie van Kok zagen we dat hij een grondlegger is geweest van veel methodieken die in de jeugdzorg gebruikt worden. Veel van zijn ideeën zijn inmiddels achterhaald en praktisch niet uitvoerbaar. Wel heeft hij geschreven over het creëren van een leefklimaat, afgestemd op de beperking van een jongere. In onze huidige maatschappij zijn er verschillende jeugdhuizen te vinden, afgestemd op vele verschillende vormen van problematiek. Arkemeyde biedt hulp aan jongeren die als overeenstemming hebben dat ze een licht verstandelijke beperking hebben. De zorg is afgestemd op deze beperking. Wat dat betreft heeft Arkemeyde een goed leefklimaat ontwikkeld volgens Kok. Naast een licht verstandelijke beperking hebben de jongeren binnen Arkemeyde ook verschillende gedragsproblemen, dit verschilt per individu. Volgens Kok zou Arkemeyde hierin een fout maken door jongeren met verschillende beperkingen samen te plaatsen op één leefgroep. Vanuit deze gedachte willen we nadenken over wat wij van een jongere kunnen en mogen verwachten en wat een jongere hierin nodig heeft van groepsleiders. Dit behandelen we in hoofdstuk zeven.

6.5 VISIE

Het onderzoek van Kok stamt uit de tijd waarin jongeren 'gestoord' werden genoemd. Tegenwoordig worden de jongeren binnen Arkemeyde ook niet meer licht verstandelijk gehandicapt genoemd, maar jongeren met een licht verstandelijk beperking. In vroegere tijden werd er weinig energie, tijd en geld gestoken in de ontwikkeling van jonge kinderen en verstandelijk beperkten. Dit werd gezien als nutteloos, het zou verspilde moeite zijn. In de loop der jaren zijn de opvattingen hierover veranderd en is ontdekt dat er wel degelijk ontwikkelingen zijn te stimuleren bij jongeren met een beperking (Minderaa, 2000). Vanuit ons hulpverlenerhart doet het ons iets wanneer we iemand onze jongeren horen aanspreken met 'gestoord', 'debiel' of 'achterlijk'. Wij voelen het als onze taak om deze jongeren niet alleen een goed leefklimaat te bieden, maar hen ook de mogelijkheid te bieden om zichzelf te ontwikkelen. Daarnaast kijken wij liever niet naar de beperkingen van een jongere, maar naar de kwaliteiten en de talenten. Dit is ook een visie waarmee binnen het CGW gewerkt wordt.

HOOFDSTUK 7. JONGEREN MET EEN BEPERKING

7.1 INLEIDING

We hebben in voorgaande hoofdstukken de methodiek CGW en een aantal theorieën besproken die van waarde zijn voor de jeugdzorg. Vanuit de benadering van Kok zoals deze beschreven is in hoofdstuk zes, kwamen bij ons vragen naar boven over de beperkingen van een jongere en wat dit betekent voor het samenleven op een leefgroep. Op deze vragen willen we in dit hoofdstuk antwoord krijgen. Naast een licht verstandelijke beperking hebben de jongeren die bij Arkemeyde wonen ook andere (gedrags)stoornissen. In dit hoofdstuk beschrijven we de stoornissen die het meest voorkomen binnen de leefgroepen waar we ons onderzoek uitvoeren. Daarnaast onderzoeken we welke leefomgeving het best past bij de beperking van de jongere. Hierbij gaan we er van uit dat alle stoornissen bij de lezer bekend zijn, met deze reden zullen we niet al te uitgebreid ingaan op de kenmerken van iedere stoornis.

7.2 AUTISME

Veel jongeren die bij Arkemeyde wonen hebben naast hun licht verstandelijke beperking een aan autisme verwante stoornis. Van mensen met autisme blijkt 80% ook een verstandelijke beperking te hebben. (Zeevalking, 2000)

De term autisme dankt zijn naam aan 'autos', dit betekent 'het extreem in zichzelf gekeerd zijn'. (Delfos & Gottmer, 2008) Autism is in de *Diagnostic and Statistical Manual* (DSM) ondergebracht. Bij autisme moet sprake zijn van de volgende punten:

1. Kwalitatieve beperkingen in de sociale interactie.
2. Kwalitatieve beperkingen in verbale en non-verbale communicatie.
3. Beperkte, zich herhalende stereotype patronen van gedrag; en abnormaal intense of abnormaal beperkte interesses.' (DSM IV)

Een voorbeeld van kwalitatieve beperkingen in de sociale interactie is een slecht of niet gebruik van oogcontact, gebaren en afwezigheid van persoonlijke relaties. De kwalitatieve beperkingen in verbale en non-verbale communicatie kunnen worden herkend aan een vertraagde taalverwerving of afwezigheid van spraak (Frith, 2003). Mensen met autisme kunnen woordgrappen vaak niet begrijpen en nemen de woorden die je zegt vaak letterlijk.

In de jaren '40 van de vorige eeuw waren er twee onderzoekers die onafhankelijk van elkaar onderzoek deden naar het fenomeen 'autisme'. Dit was toen een nog vrij onbekende stoornis.

Leo Kanner was één van de onderzoekers. Hij publiceerde zijn onderzoeksresultaten in 1943. In zijn kliniek in Baltimore herkende hij bij elf jongeren iets wat hij later het 'autistisch alleen-zijn' noemde. Deze jongeren vertoonden zo weinig belangstelling voor mensen dat deze mensen net zo goed meubelstukken in dezelfde kamer hadden kunnen zijn (Baron-Cohen, 2009).

De tweede onderzoeker was Hans Asperger. Hij publiceerde zijn onderzoeksresultaten een jaar later, in 1944. De overeenkomst tussen beide onderzoeken was dat mensen met autisme problemen hebben met sociale interacties. Daarnaast waren beide deskundigen van mening dat autisme al vanaf de geboorte aanwezig is. (Frith, 2003) Een groot verschil tussen de twee onderzoeken is het gebrek aan een verstandelijke beperking bij Asperger, welke wel bij het onderzoek van Kanner aanwezig is. Ook een verschil is dat bij Asperger geen achterstand in de taalontwikkeling te vinden is. De vorm van autisme die Asperger heeft gevonden wordt 'het syndroom van Asperger' genoemd.

7.2.1 DE BENADERING

Autisme is een stoornis die door het gebruik van medicatie of een medische ingreep niet te genezen is. Wel kan medicatie meewerken bij het verlichten van symptomen als impulsief of agressief gedrag. Daarnaast zijn er verschillende benaderingen die mensen met autisme op weg helpen in het dagelijks leven. Omdat we ons onderzoek richten op kinderen en jongeren binnen de leefgroepen van Arkemeyde zullen we dan ook enkel de benadering voor deze leeftijdsgroepen beschrijven.

Eén van de grootste problemen bij jongeren met autisme is dat zij moeilijk met veranderingen om kunnen gaan. Hierbij is het belangrijk om de dagelijkse gang van zaken voorspelbaar te maken voor de jongeren. Zo weten ze wat hen te wachten staat en wat er van hen verwacht wordt. Binnen een vast patroon van dagelijkse gebeurtenissen staan er ook nieuwe, verrassende gebeurtenissen op het programma. De taak van de groepsleider is om deze gebeurtenissen voor te structureren. (Nijs de e.a. 2004).

7.3 ADHD

ADHD is de afkorting van *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*. Dit betekent een aandachtstekort stoornis met hyperactiviteit. ADHD is een neurobiologische stoornis in het remsysteem in de hersenen. Prikkel kunnen niet of niet voldoende gefilterd worden. Doordat jongeren hun aandacht niet lange tijd op één prikkel kunnen richten, ontstaan er concentratieproblemen. Daarnaast is het kenmerkend voor een jongere met ADHD dat hij eerst doet voordat hij nadenkt over wat hij gaat doen. Verder heeft een jongere met ADHD moeite met plannen en organiseren. Ze raken snel hun interesse in iets kwijt en zijn snel verveelt. ADHD heeft drie kenmerken, te weten:

- Aandachtstekort: dit ontstaat doordat er geen onderscheid kan worden gemaakt tussen belangrijke en onbelangrijke prikkels die iemand binnenkrijgt. Hierdoor kan een jongere de aandacht maar korte tijd voor iets vasthouden.
- Hyperactiviteit: er is sprake van voortdurende onrust, zowel van binnen als van buiten.
- Impulsiviteit: een jongere zegt of doet iets voordat hij heeft nagedacht.

(Baard M. e.a. 2006)

7.3.1 DE BENADERING

Veel jongeren met ADHD gebruiken het bekende medicijn ritalin. Deze medicatie heeft een gunstig effect op de aandacht, concentratie, impulsiviteit en de motoriek van een jongere. (Baert 2002)

Uit onderzoek is gebleken dat de beste behandeling voor jongeren met ADHD een combinatie is van medicatie en cognitieve gedragstherapie. Gebleken is dat een bepaalde manier van denken bij jongeren met ADHD bepaald gedrag versterkt. Zo kan de gedachte dat een jongere slecht is op school zo gaan overheersen dat de motivatie voor school totaal verloren gaat, de jongere ziet alleen nog de dingen die niet lukken. Door cognitieve gedragstherapie leert de jongere gedachtepatronen en meningen te doorbreken (Baard M. e.a. 2006).

Door de grote hoeveelheid prikkels die ongefilterd bij jongeren met ADHD binnenkomen, kunnen ze zich moeilijk concentreren op wat de groepsleiding van hen vraagt. Daarom is het belangrijk een leefklimaat te ontwikkelen met zo min mogelijk prikkels. Structuur en regelmaat zijn belangrijke voorwaarden voor een goede benadering naar een jongere met ADHD. Dit zorgt voor voorspelbaarheid en rust voor de jongere. Daarnaast is het belangrijk om een jongere één opdracht tegelijk te geven. Door alle prikkels die binnenkomen, kan een jongere vaak meerdere opdrachten tegelijk niet onthouden en verwerken. (Vandereycken & van Deth, 2004)

7.4 HECHTINGSSTOORNIS

Wanneer we kijken naar de hechtingsstoornis volgt de naam Bowlby al snel. Hij is een belangrijke onderzoeker geweest naar de hechting tussen kinderen en hun ouders en de gevolgen van een eventuele onveilige hechting. Bowlby wordt ook wel gezien als de grondlegger van de hechtingstheorie, hij stelt dat hechting gedurende het hele leven onze aandacht vraagt. Elke leeftijdsfase, ook in de volwassenheid, vraagt om gehechtheid (Eurelings-Bontekoe e.a. 2007).

Ondanks dat elke leeftijdsfase vraagt om gehechtheid, bestaat er een kritieke periode waarin de basis van hechting gelegd hoort te worden. Het neurologisch systeem staat vooral de eerste twee jaar open voor bepaalde invloeden van hechting. In deze eerste twee jaren zal de opvoeder, meestal de moeder het belangrijkste zijn voor de hechting. Tot het zesde jaar van het kind zal de moeder grote invloed uitoefenen op een al dan niet gezonde hechting bij het kind. De moeder biedt veiligheid en geborgenheid. Hierbij spelen de negen maanden waarin de moeder het kind gedragen heeft een grote rol. Hechting, veiligheid en geborgenheid zijn essentieel om te kunnen overleven. Het kind hecht zich niet het meest aan de persoon die hem te eten geeft, maar aan de persoon die het meest sociaal contact met hem heeft. (Belie de & Morisse, 2007) De DSM-IV onderscheidt twee typen hechtingsstoornissen:

- Het geremde type: Het kind geeft geen aanzet tot sociale relaties of reageert hier niet op. Dit blijkt uit een buitensporige geremdheid, overmatige waakzaamheid of sterk ambivalente of tegenstrijdige reacties.
- Het ongeremde type: Het kind gaat slechts oppervlakkige relaties aan. Dit blijkt uit kritiekloze vriendelijkheid met duidelijk onvermogen passende selectieve gehechtheid te tonen. (Verhulst, 2003).

7.4.1 ONVEILIGE HECHTING

Hechtingsproblemen worden op verschillende manier geuit. Dit maakt dat ze in sommige gevallen voor groepsleiders moeilijk te herkennen zijn. Een algemeen bekend signaal is dat een jongere een diepgewortelde angst heeft om zich toe te vertrouwen aan de mensen die het belangrijkste voor hem zijn. Deze angst kan op verschillende manier zichtbaar worden. Bijvoorbeeld wanneer een jongere zijn verzorger voortdurend opeist. Vaker komt het voor dat de jongere deze angst uit in verzet, afwijzing en boosheid. Beide gedragingen kunnen elkaar ook afwisselen (Verhulst, 2003).

De gevolgen van een onveilige hechting zijn zeer divers. Over het algemeen heeft een onveilig gehechte jongere minder sociale vaardigheden en hierdoor minder vriendschappen. Ook zijn deze jongeren minder zelfstandig dan veilig gehechte jongeren. (Aalsvoort & Ruijsenaars, 2000). Wanneer een jongere negatief denkt over zichzelf betekent dit een gebrek aan zelfrespect, gebrek aan autonomie in relatie met anderen. Vaak zie je dat jongeren een overtuiging hebben het niet waard te zijn om lief te hebben en steun te krijgen. Dit heeft gevolgen in relaties met anderen.

En onveilige hechting is van invloed op verschillende terreinen in de ontwikkeling van een jongere. Graag willen we er hiervan drie noemen:

- Het terrein betreffende relaties; Bij onveilige hechting weet een jongere de signalen die toebehoren aan een bepaalde emotie niet met elkaar te koppelen.
- De functie die observeerbaar gedrag kan verkrijgen; Bij een onveilige hechting leert een jongere dat hij aandacht krijgt wanneer hij negatief gedrag vertoont. Op latere leeftijd zal een jongere bestempeld worden als gedragsgestoord, maar in feite is dit de enige manier geweest waarop de jongere ooit aandacht kreeg van zijn omgeving.
- De ontwikkeling van een veralgemeende sociale oriëntatie; Een onveilige hechting kan voornamelijk weerstandgedrag ontlokken. De jongere zal dus veelal probleemgedrag vertonen. (Acker, 1995)

7.4.2 DE BENADERING

Zoals we net hebben beschreven zijn er twee typen kinderen met een hechtingsstoornis. Namelijk het geremde type en het ongeremde type. Beide types vragen een verschillende benadering.

Het geremde type valt vaak niet op binnen een groep. Ze lijken soms depressief, zitten stil in een hoekje en zullen niet degene zijn die de meeste gedragsproblemen vertonen binnen een groep. Hechtingsstoornis is daardoor te verwarren met autisme.

Door de onveilige hechting hebben de jongeren vaak weinig zelfrespect en het basisvertrouwen naar anderen ontbreekt. Wanneer je als groepsleider erg empathisch bent en probeert aansluiting te vinden bij de jongere, betekent dit voor de jongere al snel dat het diepere contacten met jou moet leggen. Dit zorgt bij de jongere voor angst, de jongere weet immers niet hoe hij hiermee om moet gaan. Het is daarom belangrijk een neutrale houding te hebben naar een jongere en stap voor stap de hulpverlenersrelatie op te bouwen. In de behandeling is het vooral goed je te richten op de zorg voor de jongere zelf en het omgaan met leeftijdgenoten. (Vaessen, 2003)

7.5 CONCLUSIE

Wanneer we kijken naar de benadering van jongeren met verschillende stoornissen komen de benaderingen van ADHD en autisme met elkaar overeen. Beide benaderingen geven aan dat jongeren een duidelijke structuur nodig hebben, zodat ze weten wat hen te wachten staat. Hierin kunnen dan voorbereidingen worden getroffen. Binnen de methodiek CGW wordt er, zoals beschreven staat in hoofdstuk drie, gewerkt met een dagelijkse routine. Deze dagelijkse routine biedt de structuur en voorspelbaarheid die een jongere met autisme of ADHD nodig heeft.

Zowel een jongere met ADHD, als een jongere met autisme of een hechtingsstoornis heeft een goede voorbereiding nodig op wat komen gaat. Voor een jongere met een hechtingsstoornis door stap voor stap een relatie met groepsleiders en groepsgenoten op te bouwen. Voor een jongere met autisme of ADHD om zich mentaal te kunnen voorbereiden, zodat hij weet wat van hem verwacht wordt. Belangrijk in het schrijven van een nieuwe fasering is dat jongeren de kans krijgen om op een goede manier kennis te maken met de nieuwe groep, de groepsleiders en groepsgenoten. We moeten weten wat er van een jongere verwacht wordt wanneer hij naar de pubergroep verhuist. Op de kindergroep kan een jongere dan al worden voorbereid. Daarnaast is het belangrijk dat er kennis wordt gemaakt op de nieuwe leefgroep in de laatste weken voor de overplaatsing. U kunt hierbij denken aan een keer koffiedrinken, een keer mee eten, een nachtje blijven slapen of iets dergelijks.

In hoofdstuk zes beschreven we de theorie van Kok. Hij ondervond dat elke jongere met een beperking een leefklimaat nodig had dat was afgestemd op zijn beperking(en). Iedere jongere is verschillend en iedere jongere zou volgens Kok een ander leefklimaat nodig hebben. Natuurlijk is dit in de praktijk niet toepasbaar, maar in dit hoofdstuk hebben we ondervonden dat methodiek CGW rekening houdt met de mogelijke stoornissen zoals deze voorkomen binnen Arkemeyde. Hierdoor is de cirkel is rond, we kunnen in ons onderzoek verder bouwen met de methodiek CGW.

7.6 VISIE

Onze visie is dat ieder kind recht heeft op een eigen benadering, passend bij zijn of haar stoornis. Binnen Arkemeyde leven jongeren binnen één organisatie, binnen één leefgroep met dezelfde regels en dagelijkse routine. Wij denken dat het belangrijk is om het leefklimaat aan te passen aan de jongeren die op de groep wonen. Hierin vinden wij het belangrijk om te kijken naar wat de jongere helpt om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. Regels en een dagelijkse routine zijn hierbij belangrijk. Dit maakt het wonen op een groep veilig, ondanks alle stoornissen en de verschillende jongeren. Tegelijkertijd vinden wij het belangrijk dat er aandacht is voor de mogelijkheid om aanpassingen te maken wanneer dit de ontwikkeling van een jongere ten goede komt.

HOOFDSTUK 8. ONTWIKKELING VAN DE JONGERE

8.1 INLEIDING

Na ons literatuuronderzoek zijn we aan de slag gegaan met het praktijkonderzoek. We hebben op de leefgroepen Douwe, Krekels, Meidoorn en Meikers in Nijkerk één groepsleider geïnterviewd. Daarnaast hebben we alle groepsleiders gevraagd een vragenlijst in te vullen. Nu het praktijkonderzoek is uitgevoerd en afgerond zullen we in dit hoofdstuk antwoord geven op onze tweede deelvraag. Deze deelvraag luidt: Wat geven groepsleiders aan op het gebied van de ontwikkeling van een jongere ten aanzien van de doorstroom van kindergroep naar pubergroep? In dit hoofdstuk beschrijven we welke vaardigheden volgens groepsleiders nodig zijn in de doorstroom van jongeren naar een pubergroep. De antwoorden op deze deelvraag halen we uit de interviews en vragenlijsten die we hebben afgenomen. De vragenlijsten en interviews hebben we uitgewerkt, we hebben ze gefragmentariseerd en gethematiseerd. Deze informatie zullen we in de vorm van citaten verwerken ter beantwoording van de deelvraag. De verwerking van het praktijkonderzoek kunt u vinden in bijlage 6 tot en met 16. We willen herhalen dat door een beperkte teruggave van vragenlijsten de uitkomsten van het praktijkonderzoek niet honderd procent betrouwbaar zijn. Hierdoor kan het zijn dat we in de uitkomsten gebruik maken van citaten waar niet iedereen zich in kan vinden.

8.2 ZELFSTANDIGHEID

We hebben van elke groep drie vragenlijsten ontvangen. De vaardigheid 'zelfstandigheid' werd binnen elke vragenlijst benoemd als belangrijk (bijlage 16.2). Hiermee wordt bedoeld dat een jongere zelfstandig kan functioneren binnen de dagelijkse routine. Dit houdt in zelfstandig opstaan, douchen, aankleden en op tijd klaar staan voor school of stage. Het stukje uiterlijke verzorging zou ook onder de noemer zelfstandigheid kunnen vallen. De pubergroep verwacht dat een jongere voor zichzelf kan zorgen. (Lijst 4.2)

Ook de huishoudelijke taken vallen onder de vaardigheid 'zelfstandigheid'. Van een jongere wordt verwacht dat hij weet hoe hij de tafel moet dekken en afruimen, hoe de vaatwasser werkt en hoe deze het beste ingeruimd kan worden. Met koken en de eigen was doen wordt op de pubergroep aan de slag gegaan. (Interview 4.9). Op de Krekels wordt hier echter al mee gewerkt. Stapsgewijs wordt hier geleerd hoe de was gesorteerd dient te worden, de werking van de wasmachine en hoe de was op te ruimen. (Lijst 1.1 en 1.2) Zo wordt reeds een start gemaakt met vaardigheden die op de pubergroep aangeleerd gaan worden. Mogelijk zou je hieruit kunnen concluderen dat er sprake is van miscommunicatie tussen de kindergroepen en pubergroepen. Het blijkt niet duidelijk te zijn welke vaardigheden worden verwacht voordat een jongere kan doorstromen naar een pubergroep. Dit zullen we verder beschrijven in hoofdstuk 9.

Als laatste willen we het thema infrastructuur noemen. Van een jongere wordt verwacht dat hij zelfstandig naar school kan lopen of fietsen en zich hiermee veilig in het verkeer kan begeven. Het is belangrijk dat de jongere op de hoogte is van alle verkeersregels en de wegen rondom de woning, de stad, de sportvelden de school kent. (Lijst 1.2 en 2.2)

8.3 SOCIALE VAARDIGHEDEN

'Sociale vaardigheden' is het tweede thema dat we gaan bespreken. Van een jongere wordt verwacht dat ze kunnen omgaan met hun groepsgenoten. Dit is een lastig onderwerp gezien de beperkingen van de jongere. De jongeren wonen met meerdere personen in een huis en worden geacht rekening te houden met elkaar. (Interview 1.5). Vanuit de pubergroep wordt ook verwacht dat een jongere assertief is, zich weerbaar kan opstellen. De jongere verhuist van een kindergroep naar een pubergroep waar allemaal jongeren wonen die een aantal jaar ouder zijn. Ze moeten voor zichzelf kunnen opkomen of op een rustige, niet agressieve, manier. (Interview 3.7 en 4.4)

8.4 OMGAAN MET VRIJHEDEN

In de uitkomsten van de interviews en vragenlijsten was een duidelijk verschil te zien betreft het thema 'vrijheden'. Op de kindergroepen worden vrijheden stapsgewijs opgebouwd. Op pubergroep de Meidoorn mogen de jongeren laten zien in hoeverre ze de vrijheden aankunnen. Dit verschil in omgaan met vrijheden heeft mogelijk te maken met een verschil in visie op de jongere en het behandelplan. Hierover zullen we meer beschrijven in hoofdstuk 9. Alle leefgroepen zijn het er over eens dat een jongere op een goede manier moet kunnen omgaan met vrijheden. In het interview van de Douwe werd gezegd:

'Er wordt ook echt gekeken van is het kind er aan toe en is het wenselijk dat het kind die vrijheid krijgt. Het belangrijkste is, wanneer een kind ouder wordt en 12 of 13 is en er is zicht op dat ze naar een vervolggroep gaan. Dan ga je ze voorbereiden op dat ze daar meer vrijheden krijgen' (Interview 2.3).

Vrijheden worden langzaam uitgebreid. Wanneer een kind op een kindergroep komt te wonen zal hij in eerste instantie vaak in het oog worden gehouden, stapsgewijs leren ze buiten het zicht van de groepsleiding spelen. Wanneer een jongere gaat doorstromen naar de pubergroep gaat hij oefenen met het zelfstandig besteden van zijn zakgeld. Hier gaat een traject van werkpunten aan vooraf. Hierbij komen werkpunten aan bod als zelfstandig kunnen fietsen, veiligheid in het verkeer en de waarde van geld kennen. Vervolgens kan een kind ook leren om een boodschap voor de groep te doen. De Douwe en de Krekels werken hiermee met hetzelfde systeem. De pubergroepen Meikers en Meidoorn hebben een verschillend systeem betreft het werken met vrijheden. Zo citeren wij uit het interview met de Meidoorn:

'Ze beginnen eigenlijk heel vrij, en dan is het kijken van trek jij dat, en gaat jou dat niet lukken dan is het eerste stuk dat we een gesprek aan gaan, van joh we zien dit en dat en als het zo doorgaat dan... Nou, dan gaat dat door en dan ga je het inperken' (Interview 4.3).

Pubergroep de Meikers vindt het belangrijk om de vrijheden die een jongere op de kindergroep heeft behaald, mee te nemen en uit te breiden op de pubergroep. Zo citeren wij uit het interview met de Meikers:

'De meidoorn die draaien het terug op het moment dat het niet goed gaat. En wij beginnen eigenlijk met weinig en breiden het uit als ze laten zien dat het goed gaat. Het is natuurlijk wel zo dat een jongere vanuit de Douwe of Krekels komt en ze mogen daar al een hele dag een telefoon hebben en ze kunnen daar goed mee omgaan, dan laten we dat ook wel staan.' (Interview 3.3).

8.5 CONCLUSIE

Een opvallende uitkomst van dit hoofdstuk is dat elke groepsleider dezelfde thema's benoemt wanneer het gaat om de ontwikkeling van een jongere. Vaardigheden als zelfstandigheid, sociale vaardigheden en het omgaan met vrijheden worden als belangrijk bestempeld. Voor een gestructureerde nieuwe fasering vinden wij het belangrijk deze vaardigheden mee te nemen. Ondanks dat iedereen het met elkaar eens lijkt te zijn wat betreft ontwikkeling van de jongere worden er toch struikelblokken ervaren in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. We hopen in hoofdstuk 9 antwoord te geven op de vraag hoe dit komt.

8.6 VISIE

Opvallend aan de uitkomsten van het praktijkonderzoek, is dat vrijwel iedere groepsleider het met elkaar eens is over de verwachtingen van de jongere voor hij kan doorstromen naar de pubergroep. Ondanks de overeenkomsten in thema's is nog niet iedereen tevreden over het verloop van de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Dit blijkt uit de opdracht die wij begin dit jaar kregen om een nieuwe fasering te schrijven voor de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Een voorbeeld zullen we geven aan de hand van het thema vrijheden. Iedere leefgroep verwacht van elkaar dat de jongere geleerd wordt om te gaan met vrijheden. Hiermee moet gestart worden op de kindergroepen en dit moet verder ontwikkeld worden op de pubergroepen. Op iedere groep worden deze vrijheden stapsgewijs uitgebreid. Echter op de Meidoorn krijgt de jongere bij binnenkomst een breed scala aan vrijheden en observeren de groepsleiders of de jongere hiermee weet om te gaan. Wij denken dat het ter bevordering van de ontwikkeling van de jongere goed is om met elkaar in overleg te gaan en een eenduidige aanpak te kiezen betreft de omgang met vrijheden. Jongeren zijn vanuit de kindergroepen gewend hun vrijheden stapsgewijs op te bouwen en krijgen op de pubergroep alle vrijheden die er te behalen zijn. Wij kunnen ons voorstellen dat een jongere dan overspoeld wordt met vrijheden en hiermee niet weet om te gaan. Wij denken dat er voor een jongere genoeg uitdaging ligt in het aanleren van de nieuwe vrijheden die er op de pubergroep te verdienen vallen. Dit lijkt ons een mooie motivatie om goed je best te doen om vrijheden te verdienen.

HOOFDSTUK 9. STRUIKELBLOKKEN

9.1 INLEIDING

Bij de start van ons onderzoek ondervonden groepsleiders en het aansturend team problemen in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. De afstudeeropdracht die we kregen was het schrijven van een fasering om de doorstroom beter te laten verlopen. Om te ontdekken welke struikelblokken ervaren worden in de huidige doorstroom hebben we een praktijkonderzoek gehouden. In dit hoofdstuk beschrijven we de struikelblokken die groepsleiders ervaren in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Deze informatie nemen we mee naar het schrijven van de vernieuwde fasering voor de doorstroom. Daarnaast kregen we enkele tips die we verwerkt hebben in aanbevelingen, deze zijn te vinden in bijlage 17. De groepsleiders noemden verschillende struikelblokken die ze ervaren in de huidige doorstroom. Deze struikelblokken willen we in dit hoofdstuk één voor één beschrijven. Wederom willen we herhalen dat door een beperkte teruggave van vragenlijsten de uitkomsten van het praktijkonderzoek niet honderd procent betrouwbaar zijn. Hierdoor kan het zijn dat we in de uitkomsten gebruik maken van citaten waar niet iedereen zich in kan vinden.

9.2 VERSCHIL IN VISIE

Het eerste punt dat ons opviel is dat er gewerkt wordt met verschillende visies op de jongere. Voor beide visies is iets te zeggen maar de verbinding tussen de verschillende visies ontbreekt. Vanuit het interviews met groepsleiding van de krekels citeren wij:

‘De doorstroom gaat ook wel goed, maar de visie op het kind en op de jongere verschilt, waardoor de connectie net anders loopt ... Het is beiden niet verkeerd, maar de combinatie naar elkaar toe dat is voor een kind met een beperking nog net een te grote stap’. (Interview 1.8).

In hoofdstuk 8 hebben we beschreven hoe op de kindergroepen stapsgewijs geoefend wordt met het uitbreiden van vrijheden. Dat dit op pubergroep de Meidoorn anders gaat kan mogelijk te maken hebben met een verschil in visie op de jongere. De visie van de Meidoorn wordt als volgt omschreven:

‘De Meidoorn heeft zoiets van we laten de jongere de wijde wereld ingaan en kijken hoever ze komen’. (Interview 4.3)

De Meidoorn kijkt naar hoe de jongere de vrijheden oppakt en lukt het de jongere niet, dan worden de regels strakker aangetrokken en worden de vrijheden in eerste instantie afgenomen (Interview 4.3). De Meikers, de andere pubergroep, werkt vanuit een andere visie. Die wordt als volgt omschreven:

‘Wij willen de jongere eerst wat meer begrenzen en vanuit daar gaan kijken hoever ze gaan komen, wij hebben over het algemeen meer structuur’. (Interview 3.3)

Op de Meikers wordt dus begonnen met meer inperkingen en breiden dit later uit, wanneer een jongere laat zien dat hij dit aankan. Wij kunnen ons voorstellen dat dit verschil in visie verwarrend kan zijn voor de jongere. Wij zullen hier uitgebreider op ingaan in alinea 9.6.

9.3 COMMUNICATIE

Een volgend struikelblok dat ervaren wordt in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep is de communicatie. Zoals we net hebben gezien hebben de groepen een duidelijke en onderbouwde visie waarmee ze werken. Er ontbreekt echter iets. In het interview met de Krekels wordt dit treffend gezegd:

'De visie op het kind en op de jongere verschilt, waardoor de connectie net anders loopt.' (Interview 1.8)

De visies verschillen met elkaar, echter onduidelijk is hoe de connectie tussen deze visies verloopt. Dit vonden wij een belangrijk onderwerp en vanuit de interviews blijkt dat 'communicatie' als een struikelblok wordt ervaren in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep.

Op de kindergroep wordt het kind meer bij de hand genomen, ook al wordt er met zelfstandigheid gewerkt. Op de pubergroep wordt het kind meer losgelaten. De mate van zelfstandigheid verschilt tussen de kindergroepen en pubergroepen. Dit is ook niet vreemd, gezien de jongere terecht komt in de puberteit en daarmee in een andere leeftijdsfase. De communicatie hierover en de afstemming zou in de ogen van de kindergroepen beter moeten. We citeren:

'Het is ook wel zo inderdaad dat daar een kind eerst in het diepe wordt gegooid... ...Soms past een kind zich wel heel leuk aan, maar je merkt dat het kind heel veel dingen gelijk loslaat wat het hier heeft geleerd... ...Dat is gewoon jammer, dat het dan daar verloren gaat doordat het beeld van wat een kind zou moeten kunnen als het naar de pubergroep gaat, verschilt.' (Interview 1.9)

Hieruit blijkt dat er communicatie ontbreekt tussen de groepen onderling. Groepsleiders van de kindergroepen vinden het jammer dat er vaardigheden verloren gaan op de pubergroep, terwijl zij daar hard aan hebben gewerkt. Vanuit het interview met de Douwe citeren wij:

'Die communicatie moet beter, er moet per cliënt gekeken worden, wat wordt er gevraagd en als wij lijnen uitzetten hier met een kind, dat die lijn daar ook overgenomen wordt op de vervolggroep is gewoon heel belangrijk. In het belang van de jongere dat ze het daar overnemen. Maar dat is ook heel moeilijk omdat je daar de vinger niet op kunt leggen, je hebt geen invloed meer. Je kunt hem alleen maar daar afleveren en dan ja... Meegeven wat je hem hier hebt geleerd.' (Interview 2.4)

De Douwe geeft aan dat de overgang vaak groot is en de communicatie met de vervolggroepen niet goed genoeg is. Een groepsleider van de Douwe denkt te weten hoe het komt dat de afstemming en communicatie ontbreekt:

'De vervolggroepen zeggen vaak van dit is hoe het hier gebeurt, dit zijn onze regels en dit is hoe we hier met de kinderen omgaan. Die communicatie moet beter, er moet per cliënt gekeken worden naar wat wordt er gevraagd en als wij lijn uitzetten hier met een kind, dat die lijn daar ook overgenomen wordt.' (Interview 2.4)

Deze groepsleider van de Douwe geeft aan zich machteloos te voelen, hij heeft het gevoel het kind af te geven op de pubergroep en daarna geen invloed meer te hebben. Hij mist de communicatie tussen de collega's over de behandeling. Daarnaast mist hij ook een terugkoppeling of vragen die worden gesteld betreft het kind. (Interview 2.9) De groepsleider van de Douwe geeft aan geen idee te hebben hoe ze behandelen op de pubergroep en mist dit in de communicatie met collega's van de pubergroepen.

De groepsleider van de Krekels die we geïnterviewd hebben mist ook de communicatie met de pubergroepen. Hierdoor komt het vaak voor dat vaardigheden verloren gaan. Wij citeren:

'Dat is gewoon jammer, dat het dan daar verloren gaat doordat het beeld van wat een kind zou moeten kunnen als het naar de pubergroep, dat dit eigenlijk verschilt. Dus die communicatie en afstemming zou in mijn ogen beter moeten.' (Interview 1.9)

Ook de Meidoorn geeft aan dat de doorstroom nog beter zou kunnen verlopen door een betere communicatie. Dat het voor wederzijdse partijen duidelijk is wat van elkaar verwacht wordt. De groepsleider van de Meidoorn zegt het volgende:

'Naar mijn idee is het nog niet van de grond gekomen doordat er niet is gekeken naar waar het gat zit en hoe we tot elkaar kunnen komen. Om daarin afspraken te maken van wat verwacht een pubergroep wat een kind moet kunnen en wat vind een kindergroep wat haalbaar is voor een kind om te kunnen'. (Interview 4.9)

Naar de mening van de groepsleider van de Meidoorn is dit op te lossen door met elkaar rond de tafel te gaan zitten en de struikelblokken aan te wijzen. Zodat hierin afspraken kunnen worden gemaakt.

Het onderwerp communicatie komt ook binnen de vragenlijsten aan bod. Er wordt genoemd dat de overdrachten tussen het aansturend team beter kan. (Lijst 3.3) We noemen twee citaten vanuit de vragenlijsten die aangeven dat communicatie als struikelblok wordt ervaren in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep.

'Goede afstemming. Weten van elkaar hoe beide groepen werken. Dat een kind dat vanaf een kindergroep komt nog wel net iets meer bij de hand wordt genomen dan die puber die al twee jaar op een pubergroep woont.' (Lijst 1.3)

'Dat gat wordt ook niet kleiner doordat de communicatie tussen de pubergroepen en kindergroepen minimaal is.' (Lijst 2.3)

9.4 MEENEMEN BEHANDELPLAN

Arkemeyde werkt met een doorlopend behandelplan. De organisatie vindt het belangrijk dat het behandelplan meegenomen wordt van de kindergroep naar de pubergroep. Op deze manier kan de jongere ondanks een verhuizing zich verder ontwikkelen. Helaas verloopt het meenemen van het doorlopend behandelplan in de huidige doorstroom niet soepel. Dit struikelblok werd aangegeven door de groepsleider van de Douwe. In dit interview wordt gezegd:

'Ik denk gewoon dat een pedagoog ook zorg moet dragen dat de werkpunten die hier zijn, ook heel makkelijk voortgezet kunnen worden op een vervolggroep'. (Interview 2.5)

Hierin is het belangrijk dat er gecommuniceerd wordt met elkaar over de werkwijze. De groepsleider van de Douwe vindt het belangrijk dat er per cliënt wordt gekeken naar welke lijnen er in de behandeling zijn uitgezet en hoe die op een vervolggroep overgenomen gaan worden. Hij zei:

'Het is in het belang van de jongere dat ze het daar overnemen, maar dat is moeilijk omdat je daar je vinger niet op kun leggen, je hebt geen invloed meer. Je kunt hem alleen daar afleveren en dan ja... meegeven wat je hem hier hebt geleerd'. (Interview 2.5)

Bij de Meidoorn kwamen we belangrijke informatie tegen betreft het meenemen van het doorlopend behandelplan. De Meidoorn geeft aan doelen te zien staan in het behandelplan zoals het zelfstandig boodschappen kunnen doen, naar de bibliotheek en dergelijke. Dit zijn doelen die vooral gericht zijn om te kunnen doorstromen naar de pubergroep. Zij geven aan dat deze doelen op de pubergroep een kinderachtig gevoel geven. Omdat de jongere al als jongste op de groep binnenkomt, versterken zulke doelen dit nog extra. De Meidoorn zegt hierover:

'Dan staan er allerlei doelen van zelfstandig een boodschap doen in de stad, naar de bibliotheek, al dat soort dingen... ...als ze hier ook een beetje tussen de rest willen gaan stromen dan wordt het voor hen alsnog een heel kinderachtig gevoel en ze zijn natuurlijk al de jongste die binnenkomt, dan werkt dat heel erg versterkend. Dus vaak schrappen wij die doelen allemaal, die hele kleine doelen op die zelfstandigheid en juist in de kennismakingsperiode gaan we kijken, ga het maar doen'. (Interview 4.2)

Hieruit blijkt dus dat veel doelen die er waren vanuit de kindergroep, geschrapt worden. Uit bovenstaande alinea kunnen twee mogelijke conclusies getrokken worden. Enerzijds dat het behandelplan dat vanaf de kindergroepen wordt meegegeven niet actueel genoeg is. Anderzijds dat de kindergroepen en pubergroepen het niet met elkaar eens zijn over het behandelplan. In dit laatste geval is het van belang dat hierover in gesprek wordt gegaan.

9.5 VEEL VERANDERINGEN

Een terugkerend thema tijdens de interviews is dat er een verschil is tussen de pubergroepen en de kindergroepen. Daar is onze opdracht ook op gericht, om de overgang te verkleinen. Wanneer er sprake is van een verhuizing naar de pubergroep krijgt een jongere te maken met veel veranderingen. Ook al wordt er op de kindergroep al gewerkt met het leren van zelfstandigheid, de mate van zelfstandigheid met de pubergroep komt niet met elkaar overeen. We citeren uit het interview met de Krekels:

'Dat het voor een kind opeens wel een grote wijde wereld is waar opeens alles wel mag. Opeens alle gevaren van de buitenwereld worden in één keer aan het kind blootgesteld. En dat is het moeilijk voor het kind om te weten dit moet ik wel en dat moet ik niet doen.' (Interview 1.9)

De groepsleider van de Krekels vindt het verschil tussen de groepen te groot. Beide groepen zijn niet verkeerd, maar de combinatie naar elkaar toe is voor een kind met een beperking nog net een te grote stap. Ze zegt:

'Je merkt hier wel dat wij het hier goed strak hebben kunnen houden, maar als het losser wordt, het kind ontspoord'. (Interview 1.9)

We hebben ook vragenlijsten afgenomen onder de groepsleiders. Acht van de twaalf groepsleiders gaven aan dat er een te groot gat bestaat tussen de kindergroepen en pubergroepen. Zo wordt in een vragenlijst van de Krekels het volgende genoemd:

'Wat ik nu al een aantal keer heb gezien is dat het met het kind niet goed gaat doordat zij te veel vrijheden krijgen terwijl ze dat niet gewend zijn. Ze gaan op de pubergroep vaak niet verder waar wij mee gestopt zijn, maar de kinderen krijgen meer' (Lijst 1.2)

Ook de Douwe geeft aan dat de overgang vaak te groot is voor een jongere. Zo wordt er gezegd:

'De kindergroepen en pubergroepen zitten niet op 1 lijn. Wanneer een kind naar een pubergroep gaat, krijgen ze gelijk veel meer vrijheid en wordt er niet aangesloten op de dingen die ze eigenlijk maar aankunnen. Ze worden bij wijze van spreken losgelaten. Terwijl ze dat helemaal niet gewend zijn.' (Lijst 2.2)

Een andere groepsleider van Douwe zegt over het te grote gat het volgende:

'Ik denk dat het gat te groot is. De zelfstandigheid is op de kindergroepen te weinig en op de pubergroepen te veel. Hier worden de kinderen nog redelijk 'strak' gehouden en op de pubergroep mogen ze in hun ogen alles.' (Lijst 2.3)

Vanuit de Meikers wordt het volgende gezegd:

'De overgang is te groot. Persoonlijk vind ik dat een jongere van 12 of 13 ook nog 'kind' moet kunnen zijn, de verwachtingen op een pubergroep kunnen misschien dan wat te hoog zijn waardoor een jongere sneller 'verzuipt' in de nieuwe groep. De jongere wordt veel minder bij de hand genomen, wat een grote stap is.' (Lijst 3.1)

Ook wordt vanuit de Meikers gezegd:

'Het is goed om de jongere zelfstandigheid te leren en het is goed om een kind hier ook in voor te bereiden... ..Op een pubergroep gaat een jongere tegen hele andere dingen aanlopen dan wanneer ze op een kindergroep wonen. Denk aan dingen zoals roken, stelen, seksueel contact, verkeren en dergelijke. Als je iemand uit een kindergroep weghaalt en in één keer op de pubergroep plaats en het kind krijgt met dergelijke dingen te maken, dat kan heel overweldigend zijn.' (Interview 3.10)

Wat ze op de Meikers soms zagen bij jongeren dat er in één keer veel veranderde. Zoals een nieuwe school en een nieuwe leefgroep. Dat is erg veel voor een jongere, te veel om in één keer te verwerken. (Interview 3.13) Ook een andere groepsleider geeft aan dat de overgang te groot is:

'De overgang is erg groot, met name omdat de leeftijd veel verschilt. Iemand van een kindergroep kan 12 of 13 jaar zijn en komt in eens in een groep terecht met jongeren van 16, soms zelfs 17 jaar. Het verschil hierin is te groot.' (Lijst 3.1)

De Meikers geeft aan dat wanneer een jongere bij hen op de groep komt wonen en de vele veranderingen meemaakt, soms bijzonder gedrag kan gaan vertonen. De groepsleider zegt:

'Ze gaan soms opeens heel ander gedrag vertonen. Dat is ook niet raar, want ze worden puber. Het is dus ook pubergedrag en ze zien ook van alles om zich heen, zoals jongeren die een grote mond hebben.' (Interview 3.11)

De groepsleider van de Meikers ziet regelmatig dat een jongere die doorgestroomd is ander gedrag gaat laten zien dan wanneer hij nog op de kindergroep woonde. Dit komt volgens haar ook doordat ze op de pubergroep minder kind kunnen zijn.

9.6 CONCLUSIE

Uit voorgaande alinea's kan de conclusie worden getrokken dat er struikelblokken zijn in de huidige doorstroom van kindergroepen naar pubergroepen. Het eerste struikelblok dat genoemd wordt zijn de verschillende visies waarmee gewerkt wordt. Elke groep kan zijn visie beargumenteren. Echter zoals de groepsleider van de Kerkels aangeeft, de connectie tussen de visies ontbreekt. Hierbij komt het volgende punt naar voren en dat is communicatie. Communicatie is een onderwerp dat veel medewerkers noemen. Dit betekent dat wij in het schrijven van de nieuwe fasering moeten proberen een eenduidige visie te creëren waarin iedere leefgroep zich kan vinden. Van belang is dat hierover wordt gecommuniceerd met elkaar. Op deze manier weten de groepsleiders van de verschillende groepen van elkaar hoe er aan het behandelplan wordt gewerkt en waarom. Van daaruit kunnen we concluderen dat het belangrijk is voor onze nieuwe fasering om een doorlopend behandelplan te hebben. Nu blijken daar nog haperingen in te zitten, wij willen werken aan een vloeiende overgang in de doorstroom tussen de groepen. Zodat de behandeling wordt voortgezet wanneer een jongere op de pubergroep woont. Dit is belangrijk ten aanzien van de continuïteit van de zorg. Het bestaande gat tussen de groepen willen we dichten door middel van onze fasering. Dit betekent de groepen dichter bij elkaar brengen, een fasering ontwerpen waarbinnen de jongere zich kan ontplooien. Dit alles binnen een veilige, pedagogische opvoedsituatie.

9.7 VISIE

In het voorgaande hoofdstuk heeft u onder andere kunnen lezen dat er binnen Arkemeyde verschillende visies op de jongere bestaan. Wij denken dat het goed is om een eenduidige visie te creëren die voor iedere groep werkbaar is. We zijn ons ervan bewust dat dit lastig is omdat je een visie niet aan de ander kunt opdringen. Dit komt omdat een visie ook te maken heeft met een persoonlijke mening. Toch willen we de verschillende leefgroepen vragen hier goed naar te kijken en met elkaar over in gesprek te gaan.

Dan komen we meteen tot het volgende onderwerp, de communicatie. Er wordt naar onze mening weinig gecommuniceerd over de verschillende visies die bestaan en over de behandeling van een jongere. Wij denken dat hierin een groot thema ligt wat op dit moment de doorstroom van kindergroep naar pubergroep belemmert. Wij vinden het belangrijk om in onze fasering aandacht te besteden aan voldoende tijd voor communicatie met elkaar, zodat er een goede overdracht ontstaat. Wij denken dat hierdoor eventuele onduidelijkheden weggenomen kunnen worden. Wanneer groepsleiders met elkaar communiceren over hun manier van behandelen, zal de zorg beter op elkaar kunnen worden afgestemd.

In dit hoofdstuk hebben we gebruik gemaakt van vele citaten. Op deze manier hopen we een duidelijk beeld te hebben geschetst over de bestaande verschillen tussen de groepen. Zodat ook duidelijk wordt welke gevolgen deze verschillen hebben voor de behandeling van een jongere. De verschillen tussen de groepen zijn niet vreemd. Op iedere groep wonen immers andere jongeren en werken andere groepsleiders die ieder hun eigen manier van werken hebben. Wij vinden het belangrijk dat in het oog wordt gehouden dat de verschillen niet dusdanig groot zijn dat het de ontwikkeling van een jongere in de weg staat. Communicatie is hierin een belangrijk thema, zodat de verschillen weggenomen kunnen worden. Deze punten zullen we meenemen in de nieuwe fasering.

HOOFDSTUK 10. KOPPELING THEORIE EN PRAKTIJK

10.1 INLEIDING

Nadat we een literatuuronderzoek en een praktijkonderzoek hebben gedaan willen we dit hoofdstuk gebruiken om een koppeling tussen beide delen te maken. We kijken naar de conclusies vanuit het literatuuronderzoek en hiermee maken we een koppeling naar het praktijkonderzoek. We zullen de methodiek competentiegericht werken nogmaals belichten en koppelen aan het praktijkonderzoek en de nieuwe fasering. Vervolgens zullen we de verschillende theorieën nogmaals kort benoemen en koppelen aan de uitkomsten van het praktijkonderzoek.

10.2 COMPETENTIEGERICHT WERKEN

Arkemeyde werkt met de methodiek competentiegericht werken. Het aanleren van vaardigheden gebeurt zoveel mogelijk stapsgewijs en door middel van een positieve benadering. Ontwikkelingstaken worden opgesplitst in subtaken, deze subtaken worden opgesplitst in vaardigheden. Grote werkdoelen worden kleinere werkpunten, waardoor stapsgewijs onder andere de zelfstandigheid en vrijheden van een jongere kunnen worden uitgebreid (Slot en Spanjaard, 2007). Deze manier van werken hebben wij meegenomen in het schrijven van de nieuwe fasering. De voorbereiding gebeurt stap voor stap. Een jongere heeft tijd nodig om zich voor te bereiden op de verhuizing naar de pubergroep. Uit ons praktijkonderzoek is gebleken dat dit in de praktijk niet altijd haalbaar is. Door onvoorziene omstandigheden vindt de verhuizing soms ad hoc plaats. Vanuit het interview met de Meidoorn citeren wij:

‘Vanuit de instelling wordt natuurlijk soms ook gewoon opgelegd van er moet nu geschoven gaan worden en dan heeft het gewoon puur eigenlijk met gelden te maken en dan is het gewoon van volgende week komt Pietje. Dan moet je even roeien met de riemen die je hebt.’ (Interview 4.2)

De voorbereiding van een jongere heeft tijd nodig. Deze tijd is nodig om de jongere zelfstandigheid aan te leren en ook om de jongere te leren omgaan met vrijheden. In de door ons geschreven fasering hebben we het uitbreiden van de zelfstandigheid en vrijheden opgebouwd in meerdere stappen. Dit gebeurt stapsgewijs door middel van werkpunten die een jongere krijgt. De uiteindelijke bedoeling is dat een jongere zich ontwikkelt van externe sturing naar zelfsturing. Deze stappen kunnen niet alleen op de kindergroep worden geleerd, dit proces loopt verder wanneer een jongere op de pubergroep woont. Het is onze bedoeling dat op de pubergroep verder gegaan wordt met deze stappen. (Slot en Spanjaard, 2007) Vanuit dit uitgangspunt hebben we de keuze gemaakt om aanbevelingen te beschrijven voor de pubergroepen, zodat zij handreikingen hebben hoe zij kunnen voortbouwen op wat de kinderen hebben geleerd op de kindergroepen. Wanneer dit plaats zal vinden is er sprake van een doorlopend behandelplan.

10.3 ERIKSON

Erikson heeft zich bezig gehouden met de persoonlijkheidsontwikkeling. Erikson ziet de ontwikkeling van de persoonlijkheid niet als een doorlopend proces, maar als voorgeprogrammeerde fasen. Bij de meeste personen verlopen deze fase volgens een vaste volgorde en rond een bepaalde leeftijd. De overgang van de ene fase naar de volgende verloopt geleidelijk en is niet altijd duidelijk. Volgens Erikson doorloopt iedereen elke fase, zonder dat er één wordt overgeslagen. In elke fase worden specifieke persoonlijkheidskenmerken ontwikkeld. (Struyven e.a. 2009)

In de vierde fase staan de kernwoorden vlijt en minderwaardigheid centraal. In hoofdstuk vier heeft u kunnen lezen hoe dit een uitwerking heeft op de jongere. De jongeren binnen Arkemeyde hebben een licht verstandelijke beperking en kunnen hierdoor meer moeite hebben met het opdoen van kennis dan hun leeftijdsgenootjes. Hieruit zou je kunnen concluderen dat jongeren met een licht verstandelijke beperking eerder een minderwaardigheidscomplex ontwikkelen. Om het conflict tussen

'vlijt' en 'minderwaardigheid' op te lossen heeft de jongere behoefte aan mensen om zich heen die de jongere met geduld en enthousiasme inwijden in de kennis en vaardigheden die de jongere moet leren (Stryven e.a. 2009). Hier kunnen we een koppeling maken naar de methodiek competentiegericht werken. Een jongere leert door middel van een positieve benadering nieuwe vaardigheden aan waardoor hij gemotiveerd raakt zich te ontwikkelen. Hierdoor zou een jongere toch vlijt kunnen ontwikkelen.

In de vijfde fase wordt de identiteit van jongere gevormd. De relaties met de leeftijdsgroep en identificatiefiguren zijn mogelijkheden waarbinnen de jongere zichzelf kan bevestigen. Vanuit interviews en vragenlijsten kregen we regelmatig terug dat een jongere nog niet toe lijkt te zijn aan een pubergroep omdat hij bijvoorbeeld nog graag met de lego speelt. Toch laat een jongere zodra hij eenmaal op de pubergroep woont dit speelgedrag los en past zich aan zijn nieuwe huisgenoten aan. Gezien de theorie van Erikson is dit ook helemaal niet zulk bijzonder gedrag. Ze hebben nieuwe identificatiefiguren gevonden waaraan ze zich kunnen optrekken. De groepsleider van de Meikers zegt hierover het volgende:

'Het zou goed zijn voor een jongere om een groep tussen de 10 en de 14 jaar te hebben. Dat ze dan aan het puberen zijn en dan pas echt op de pubergroep kunnen zijn. Dat ze dan toch nog even lekker langer kind kunnen zijn. Even met lego kunnen spelen. Als je een groepje hier hebt dat ze uitgelachen worden op het moment dat ze kind zijn, gaat ze dat niet meer doen. Dat is eigenlijk gewoon heel jammer, dat probeer je dan toch nog wel te stimuleren, maar dat is gewoon jongeren onderling en dat gaan ze dan toch niet meer doen.' (Interview 3.6)

Het verschil tussen de kindergroepen en de pubergroepen is dus ook een verschil qua identificatiefiguren. Dit verschil is lastig weg te nemen tenzij er sprake is van een tussengroep waarin een jongere op zijn eigen tempo het kind-zijn kan loslaten en kan gaan puberen.

10.4 PIAGET

Piaget richt zich in zijn onderzoek voornamelijk op de cognitieve ontwikkeling van de jongere. Piaget denkt dat de omgeving de jongere voedt, stimuleert en uitdaagt, maar de jongere bouwt uiteindelijk zelf actief hun kennis op. Met andere woorden zou je kunnen zeggen dat het een zelfsturend proces is (Verhulst, 2005). Om tot een gezonde cognitieve ontwikkeling te komen moet een jongere allerlei fasen doorlopen waarin hij zichzelf steeds een nieuwe manier van denken aanleert. Binnen Arkemeyde heeft iedere jongere te maken met een licht verstandelijke beperking. We zouden er dus van uit mogen gaan dat de jongeren op cognitief niveau niet mee kunnen komen met hun leeftijdsgenoten. Rondom de doorstroom van kindergroep naar pubergroep zouden de jongeren zich theoretisch gezien in de formeel operationele fase moeten bevinden. Deze fase start vanaf ongeveer het 12^e levensjaar, hierin leert een jongere conclusies trekken en in oplossingen te denken. Gezien de licht verstandelijke beperking van de jongeren binnen Arkemeyde willen wij hiermee voorzichtig zijn in het schrijven van de fasering. Wij mogen er niet automatisch van uit gaan dat een jongere in staat is de gevolgen van zijn eigen gedrag te zien. De taak van de groepsleiders is om te observeren of een jongere toe is aan extra vrijheden en of hij de doorstroom naar de pubergroep kan maken. De groepsleider van de Krekels zegt hierover:

'Dat wordt wel per kind bekeken... ...Is het kind er aan toe om meer buiten het zicht van de groepsleiding te gaan spelen. Dan wordt in kleine blokken opgestart, dat wordt opgebouwd.' (Interview 1.3)

Zo zal er voor iedere vaardigheid die een jongere ontwikkelt, gekeken moeten worden of de jongere hier aan toe is. Zo ook in de voorbereiding op de pubergroep en in de periode na de verhuizing. Hierin kan communicatie met de ouders ook belangrijk zijn. Zij kennen hun kind immers het beste en kunnen meestal inschatten of hun kind toe is aan een nieuwe uitdaging.

10.5 KOK

In hoofdstuk zes hebben wij de theorie van Kok onder de loep genomen en onderzocht hoe Kok dacht over jongeren met een beperking. Hieruit kwam naar voren dat Kok vindt dat een jongere met een beperking het beste kan ontwikkelen in een leefklimaat dat op de jongere is afgestemd. We citeren een stuk uit zijn boek:

‘Het gestoorde kind kan primair gezien worden als een wezen, dat op een bijzondere wijze in de wereld staat. Het is een bijzonder gegeven, dat aan normale leefsituaties niet genoeg heeft, om zijn optimale wijze van mens-zijn te bereiken. Daaraan ontleent het rechten op bijzondere voorzieningen, d.w.z. op een organisatie en structurering van een leefwereld, waarin het zich inderdaad ontwikkelen kan.’ (Kok 1981)

In hoofdstuk zes hebben wij al geconcludeerd dat het afstemmen van de omgeving op de jongere in het geval van Arkemeyde erg lastig is. Arkemeyde heeft een brede doelgroep en daardoor hebben we te maken met verschillende vormen van problematiek binnen één leefgroep. In hoofdstuk drie heeft u kunnen lezen dat de dagelijkse routine binnen CGW belangrijk is. Dit geeft de jongere veiligheid en betrouwbaarheid. De groepsleider van de Douwe zegt het hierover het volgende:

‘Ik denk wat voor ons heel belangrijk is, wat wij ook merken met deze kinderen is dat ze zich veilig moeten voelen om te kunnen leren. Ze moeten het gevoel hebben dat ze in een omgeving zijn waar ze zichzelf kunnen zijn, waar ze kunnen werken aan de dingen die niet goed gaan’. (Interview 2.6)

Kijkend naar het citaat van de groepsleider van de Douwe en naar het citaat uit het boek van Kok kunnen we voorzichtig stellen dat een jongere zich het beste kan ontwikkelen wanneer hij zich in een omgeving bevindt waarin hij zich veilig voelt. Iedere leefgroep heeft zijn eigen dagelijkse routine en regels en iedere leefgroep weet deze ook te beargumenteren. Wij denken dus dat een jongere zich op iedere leefgroep veilig zal kunnen voelen en zich zal kunnen ontwikkelen. Toch lijkt de doorstroom in het verleden een onveilige situatie te zijn geweest voor jongeren waarin het voorkwam dat de ontwikkeling van een jongere stagneerde. We citeren vanuit het interview met de Krekels:

‘Je merkt dat het (de jongere red.) heel veel dingen gelijk loslaat wat het hier heeft geleerd en wat toch belangrijk is of was in ieder geval dat het kind daar naartoe meenam. Dat is gewoon jammer, dat het dan daar verloren gaat doordat het beeld van wat een kind zou moeten kunnen als het naar de pubergroep gaat dat dat eigenlijk verschilt.’ (Interview 1.10)

De spanningen die er zijn voor een jongere tijdens een verhuizing zullen we nooit helemaal weg kunnen nemen. Wel kunnen we proberen een goede kennismaking en voorbereiding voor de jongere te creëren waardoor hij zich veilig voelt om de doorstroom te maken. Wanneer de jongere zich snel veilig en thuis voelt op de pubergroep zal de ontwikkeling kunnen worden voortgezet en kan er een vervolg gemaakt worden met het doorlopend behandelplan. Een goede kennismaking met de pubergroep zal een belangrijk thema worden in de nieuwe fasering.

10.6 KINDEREN MET EEN BEPERKING

In hoofdstuk zeven heeft u kunnen lezen welke stoornissen zich het meeste voordoen binnen de vier leefgroepen van Arkemeyde. Autisme en ADHD kwamen hier aan bod. We hebben beschreven dat jongeren met autisme en ADHD het lastig vinden om met veranderingen om te gaan. De dagelijkse routine die gebruikt wordt binnen CGW is dan ook een goede uitkomst voor veel jongeren binnen Arkemeyde. Wanneer jongeren verhuizen naar een pubergroep betekent dit dat er veel zal veranderen in hun leven, dit brengt spanningen met zich mee. In het praktijkonderzoek werd als struikelblok aangegeven dat er teveel veranderingen zijn voor een jongere wanneer hij doorstroomt.

Een groepsleider van de Meikers zegt hierover:

'En dan merk je gewoon dat je zo'n kind dan weghaalt uit een kleine veilige omgeving met jongere kinderen, waardoor je dus niet tegen dingen aanloopt waar je op de pubergroep wel tegen aan gaat lopen. Bijvoorbeeld roken, stelen, seksueel contact, verkeren en dat soort dingen dat merk je veel meer op de pubergroep. Als je iemand uit de kindergroep weghaalt en in 1 keer op de pubergroep plaatst en het kind krijgt met dit soort dingen te maken krijgt kan dan heel overweldigend zijn en dat is wat hier gebeurde.' (Interview 3.10)

Door een goede kennismaking zou je al een aantal spanningen voor de jongere kunnen wegnemen. Op deze manier weet een jongere wat hem te wachten staat, hoe de nieuwe groep er uit zal zien en wat er van hem verwacht wordt.

10.7 CONCLUSIE

In dit hoofdstuk hebben we de koppeling gemaakt tussen het literatuuronderzoek en het praktijkonderzoek. De conclusies uit hoofdstuk drie tot en met zeven hebben we gekoppeld aan verschillende citaten uit interviews en vragenlijsten. De verworven informatie uit ons onderzoek hebben we nodig voor het schrijven van de nieuwe fasering. Deze fasering moet betrouwbaar zijn en bij de ontwikkeling van een jongere passen. Door middel van het literatuuronderzoek hebben we onderzocht hoe een jongere zich ontwikkelt gedurende verschillende leeftijdsfasen. Door middel van deze informatie kunnen we de fasering toepassen op de ontwikkeling van een jongere. Uit het praktijkonderzoek zijn verschillende positieve punten en struikelblokken naar voren gekomen. Deze zullen we verwerken en aan de hand hiervan willen we ervoor zorgen dat de doorstroom van kindergroep naar pubergroep in de toekomst voorspoedig zal verlopen. Op deze manier hopen we in hoofdstuk elf en twaalf een betrouwbare en toepasbare nieuwe fasering te kunnen schrijven.

10.8 VISIE

Wij vinden het belangrijk dat ons project uiteindelijk toepasbaar zal zijn binnen Arkemeyde. Op deze manier hopen wij ons steentje bij te kunnen dragen aan de verbetering van de continuïteit van de zorg voor de jongeren. Wij vinden het in de hulpverlening belangrijk om een zo optimaal mogelijke ontwikkeling bij een jongere te kunnen bewerkstelligen. We hopen dat de nieuwe fasering hieraan bijdraagt. We kijken goed naar wat eerdere onderzoekers hebben ontdekt over ontwikkelingen bij jongeren, dit willen we koppelen aan wat groepsleiders binnen Arkemeyde ervaren in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Zo hopen we een bruikbare fasering te kunnen schrijven.

HOOFDSTUK 11. VERANTWOORDING FASERING

11.1 INLEIDING

Na het literatuur- en praktijkonderzoek te hebben uitgevoerd hebben we naar ons idee een aardig beeld van de ideale situatie in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Dit hoofdstuk bevat de verantwoording van het product van ons afstudeerproject. Ons doel is om de doorstroom van kindergroep naar pubergroep vloeiend te laten verlopen. Dit willen we bewerkstelligen door het schrijven van een fasering. In hoofdstuk 12 is deze fasering te vinden, in dit hoofdstuk zullen we de fasering stapsgewijs verantwoorden. Allereerst gaan we de laatste periode op de kindergroep beschrijven, vervolgens de verhuizing en als laatste de eerste periode wanneer een jongere op de pubergroep woont.

In de laatste periode op de kindergroep zal een jongere vaardigheden aan moeten leren om zo optimaal mogelijk te kunnen functioneren op de pubergroep. We beschrijven van de kindergroep de periode waarin de jongere op de wachtlijst staat voor een pubergroep. Hoe lang de periode op de wachtlijst duurt, is onzeker en daardoor is het moeilijk toe te werken naar een goede doorstroom. Helaas kan het voorkomen dat een groep te horen krijgt dat een jongere binnen drie weken moet doorstromen. Op een dergelijk moment is het lastig tijd vrij te maken voor een goede kennismaking en overdracht. We zullen echter proberen een goede leidraad neer te zetten die gebruikt kan worden tijdens de doorstroom, om deze onder welke omstandigheid dan ook te optimaliseren.

Vervolgens beschrijven we de doorstroom, dit betreft de verhuizing op zich. Als laatste gaan we de eerste fase op de pubergroep beschrijven, over hoe de behandeling opgepakt kan worden wanneer een jongere daadwerkelijk verhuisd is en op de pubergroep woont. Hierbij beschrijven we de eerste periode nadat een jongere op de pubergroep is komen wonen.

11.2 FASERING KINDERGROEP

Wanneer een jongere op de wachtlijst geplaatst wordt om door te stromen naar een pubergroep breekt er een periode aan waarin u de jongere gaat voorbereiden op de verhuizing. Dit betekent niet dat de jongere meteen verteld moet worden dat hij gaat verhuizen, aangezien het nog wel een jaar kan duren voor een jongere daadwerkelijk gaat verhuizen. Er kan echter wel gewerkt worden naar meer zelfstandigheid. De duur van de periode tot een doorstroom is niet duidelijk. Indien er sprake is van een korte periode beschrijven we allereerst welke vaardigheden een jongere in ieder geval moet bezitten om zo optimaal mogelijk te kunnen functioneren op de pubergroep. Vervolgens zullen we extra vaardigheden beschrijven, waaraan gewerkt kan worden indien de periode waarin een kind op de wachtlijst staat een langdurige periode betreft.

11.2.1 OPBOUWEN VAN ZELFSTANDIGHEID

Elke jongere wordt zelfstandigheid aangeleerd. Wanneer een jongere gaat verhuizen naar de pubergroep is dit ook belangrijk, aangezien de jongere vaardigheden moet bezitten om zich staande te kunnen houden op de pubergroep.

Met het zelfstandig kunnen functioneren, wordt ook bedoeld het zelfstandig kunnen deelnemen aan de dagelijkse routine. De vaardigheden die hierbij komen kijken zijn: zelfstandig kunnen opstaan, douchen en aankleden, ervoor zorgen dat je op tijd klaar bent om naar school of stage te gaan. Ook uiterlijke verzorging valt hieronder. Vervolgens is het belangrijk dat een jongere wordt geleerd hoe hij huishoudelijke taken moet volbrengen. Van een jongere wordt verwacht dat hij weet hoe hij de tafel moet dekken en afruimen en hoe de vaatwasser in te ruimen.

Dit zijn een aantal dingen die jongeren op de groep en binnen de dagelijkse routine moeten kunnen, voor zover dit binnen de mogelijkheden van een jongere ligt. Ook buiten de groep zijn bepaalde vaardigheden nodig. Hierbij kunt u denken aan dat een jongere zelfstandig naar school kan fietsen of lopen en zich veilig door het verkeer kan begeven. Hierbij hoort dat de jongere weet welke weg de juiste is naar de bestemming waar hij heen gaat en ook dat de jongere op de hoogte is van de verkeersregels.

In tabel 11.1 staan de vaardigheden nogmaals op een rijtje. De pb'er² van de kindergroep kan deze als checklist gebruiken voor de werkpunten ter voorbereiding op de pubergroep.

Vaardigheden voor de jongere

o Zelfstandig opstaan
o Zelfstandig douchen en aankleden
o Uiterlijke verzorging
o Zelfstandig op tijd zijn voor school/stage/werk
o Zelfstandig tafel dekken en afruimen
o Zelfstandig vaatwasser kunnen inruimen
o Zelfstandig naar school kunnen gaan
o Kennis van verkeersregels

Tabel 11.1 Opbouwen van zelfstandigheid

11.2.2 BEHANDELPLAN

In hoofdstuk 9 heeft u kunnen lezen dat het meenemen van het behandelplan als struikelblok werd ervaren. Op de kindergroep wordt met een behandelplan gewerkt, op de pubergroep uiteraard ook. Echter de koppeling hiertussen ontbreekt gedeeltelijk. Daarom is het van belang dat de pb'er een zo actueel mogelijk behandelplan meegeeft met de jongere naar de pubergroep. Wanneer dit gebeurt zal de pb'er van de pubergroep verder kunnen met de behandeling van de jongere. Dit zal beschreven worden bij de fasering van de pubergroep in alinea 11.4. In tabel 11.2 staat het aandachtspunt aangegeven betreft de pb'er van de kindergroep van de jongere.

Aandachtspunt groepsleiders

o Het schrijven van een actueel en doorlopend behandelplan.

Tabel 11.2 Doorlopend behandelplan

11.2.3 VRIJHEDEN

Per jongere wordt gekeken waar hij aan toe is en welke vrijheden de jongere aankan. Wanneer een jongere gaat verhuizen naar de pubergroep is het belangrijk dat je hem voorbereidt op meer vrijheden. Wanneer een jongere op de pubergroep woont, zal hij met meer vrijheden te maken krijgen. Deze vrijheden kunnen op de kindergroep al worden opgebouwd. Hierbij kunt u denken aan het zelfstandig zakgeld besteden, buiten het zicht van de groepsleiders spelen, een boodschap doen voor de groep en dergelijke. Het is belangrijk om te kijken per jongere, wat hij aankan en wat zijn mogelijkheden zijn.

In het praktijkonderzoek gaven de pubergroepen aan dat het belangrijk is voor de kindergroepen om de jongere al meer los te laten. Zodat de groepsleiders van de kindergroepen kunnen zien hoe de jongere hiermee omgaat en wat hij hierin nog heeft te leren. Hier kunnen dan weer doelen en werkpunten van worden gemaakt.

² Pb'er: de persoonlijk begeleider van een jongere

In tabel 11.3 staat een samenvatting van de vrijheden die kunnen worden uitgebreid en aandachtspunten voor de groepsleiders.

Vaardigheden voor de jongere	Aandachtspunten groepsleider
- o Zelfstandig zakgeld besteden - o Zelfstandig een boodschap kunnen doen	- o Het kind meer loslaten en leren hoe hij moet omgaan met vrijheden - o Kijk naar de ontwikkeling van de jongere en in hoeverre een jongere al klaar is om zich deze vaardigheden eigen te maken
o Buiten het zicht van de groepsleider een afspraak kunnen houden	

Tabel 11.3 Opbouwen vrijheden

11.2.4 EXTRA VAARDIGHEDEN

Zoals we genoemd hebben is het soms onduidelijk hoe lang de voorbereidingsperiode duurt voordat een jongere gaat verhuizen naar de pubergroep. Deze periode kan lang zijn, wanneer de wachtlijsten groot zijn, het kan ook een hele korte periode zijn. In deze paragraaf willen we de pb'er van de jongere tips geven wanneer de periode langer duurt. De basisvaardigheden zijn al aangeleerd, maar we willen de groepsleiders een handreiking meegeven welke vaardigheden eventueel kunnen worden uitgebreid.

De vrijheden die een jongere moet bezitten voor hij naar de pubergroep kan, kunnen naast de in paragraaf 11.2.2 beschreven vrijheden, worden uitgebreid. Denk hierbij aan het afbouwen van rustmomenten, buitenspelen na de avondmaaltijd of zelfstandig een afspraak maken met vrienden en familie. Dit kan in eerste instantie in de weekenden geoefend worden en later worden uitgebreid naar doordeweeks. Een verdere uitbreiding kan zijn zelfstandig naar familie en vrienden gaan buiten Nijkerk, in dit geval moet een jongere ook geleerd worden te reizen met het openbaar vervoer. Voor welke vrijheden er wordt gekozen en wanneer deze worden ingezet is afhankelijk van de jongere en kan in overleg met de orthopedagoog worden uitgevoerd.

Vanuit de pubergroep wordt verwacht dat een jongere assertief is, zich weerbaar op kan stellen. Dit kan soms lastig zijn gezien de beperkingen van een jongere. Echter een jongere woont niet alleen op een leefgroep en zal rekening moeten leren houden met groepsgenoten. Wanneer een jongere op de pubergroep komt wonen is hij vaak de jongste van de groep. Hij moet dan voor zichzelf kunnen opkomen op een rustige manier. Zoals we hebben begrepen wordt er op de kindergroep af en toe gewerkt met een sociale vaardigheidstraining. Dit kan individueel uitgebreid worden voor een jongere wanneer hij gaat verhuizen naar de pubergroep. Daar zullen soms toch nog andere of meer sociale vaardigheden van een jongere worden gevraagd. We laten het aan de expertise van de groepsleiders en orthopedagoog van de kindergroep over of dit nodig is.

In tabel 11.4 staat een samenvatting van de genoemde vaardigheden of vrijheden die uitgebreid kunnen worden wanneer een kind hieraan toe is.

Extra vaardigheden voor de jongere

- o Zelfstandig was sorteren en mogelijk zelfstandig een was kunnen draaien - o Na het eten zelfstandig een afspraak buiten kunnen doen, ook wanneer het donker is - o Zelfstandig naar de stad, naar vrienden of familie - o Zelfstandig kunnen reizen met het openbaar vervoer - o Afbouwen rustmomenten - o Extra sociale vaardigheden aanleren indien nodig - o Leren omgaan met mobiele telefoon/internet
--

Tabel 11.4 Extra vaardigheden

11.3 DOORSTROOM

In deze alinea geven we aan welke stappen de jongere en zijn pb'er moet zetten voor en tijdens de doorstroom naar de pubergroep. Allereerst zullen we de kennismaking met de pubergroep beschrijven en welke stappen hierin gezet moeten worden. Vervolgens beschrijven we hoe de overdracht plaats kan vinden en welke personen hierbij betrokken zijn. Voor beide thema's, kennismaking en overdracht, hebben we een tijdslijn uitgezet, wat het gebruik ervan gemakkelijk maakt.

11.3.1 KENNISMAKING

Voor een jongere is het verhuizen naar een nieuwe groep vaak erg spannend. Hij leert nieuwe groepsleiders kennen, nieuwe jongeren en krijgt te maken met een nieuwe dagelijkse routine en regels op de groep. Om de jongere zo goed mogelijk voor te bereiden op de verhuizing naar de pubergroep willen we naar aanleiding van ons onderzoek de volgende belangrijke punten benadrukken.

Wij adviseren elke groep een kennismakingsboekje te maken waarin informatie beschreven staat over de groep waarop de jongere komt te wonen. De Douwe en de Meikers hebben al een dergelijk boekje, voor de andere groepen kan deze als voorbeeld worden gebruikt. Voor de doorstroom kindergroep naar pubergroep is het voornamelijk voor de pubergroep belangrijk een kennismakingsboekje te hebben. Belangrijke informatie voor dit kennismakingsboekje is onder andere de regels van de groep en de dagelijkse routine. Daarnaast kan hierin informatie gegeven worden die jongeren vaak interessant vinden om te weten van de nieuwe groep, bijvoorbeeld hoe laat een jongere naar bed moet, hoeveel zakgeld hij krijgt en welke huishoudelijke taken hij moet doen. Het is leuk te werken met foto's van het huis. Bijvoorbeeld de woonkamer zodat de jongere een idee krijgt waar hij straks komt te wonen.

De verhuizing naar de pubergroep brengt veel spanning met zich mee. Een jongere weet vaak dat hij op de wachtlijst geplaatst is en dat de doorstroom er aan zit te komen. Voor een rustige kennismaking is het goed de jongere eerst met zijn toekomstige pb'er kennis te laten maken in zijn vertrouwde omgeving, namelijk de kindergroep. Deze aanbeveling heeft twee doelen. Allereerst de kennismaking tussen jongere en pb'er. Wij vinden het belangrijk dat de toekomstige pb'er ziet hoe de jongere is, hoe hij leeft, wat voor gedrag hij vertoont in een vertrouwde omgeving. De eerste tijd op de pubergroep is voor een jongere nieuw en onzeker. Om de jongere te helpen zo snel mogelijk te wennen aan de nieuwe situatie op de pubergroep kan de pb'er situaties zo aanpassen voor de jongere dat hij zich snel thuis voelt op de nieuwe groep. Denk aan een plek om te kunnen spelen of vertrouwde spulletjes meenemen naar de pubergroep. Dit is natuurlijk per cliënt, per individu verschillend en daarom is het aan de pb'er van de kindergroep en de toekomstige pb'er van de pubergroep om in overleg met de jongere in te schatten in hoeverre er aanpassingen moeten worden gemaakt. Tijdens dit bezoek van de nieuwe pb'er aan de kindergroep kan het kennismakingsboekje al overhandigd worden.

Als laatste heeft het bezoek op de kindergroep als doel om de groepsleiders met elkaar te laten kennismaken. Wij denken dat wanneer je weet wie je tegenover je hebt de samenwerking gemakkelijker verloopt. Het is dan gemakkelijker iemand nog op te bellen voor extra vragen of om elkaar feedback te geven.

Verder vinden wij het belangrijk dat een jongere kennismaakt op de groep waar hij komt te wonen. De eerste keer kan de pb'er van de kindergroep meegaan om samen met de jongere op de pubergroep een theemoment mee te maken. De jongere kan dan een rondleiding krijgen en zien waar hij komt te slapen en er is ruimte voor het stellen van vragen. De pb'er van de kindergroep ziet op deze manier ook waar de jongere komt te wonen en kan bij terugkomst op de kindergroep dit nabespreken met de jongere. Op deze manier is er meer ruimte voor de jongere om zijn vragen te stellen, ook aan zijn pb'er op de kindergroep, zodat hij optimaal voorbereidt kan worden.

Een volgende keer kan de jongere naar de pubergroep gaan om daar het diner en mogelijk het theemoment van de avond mee te maken. De jongere heeft dan alle tijd om de andere jongeren op de groep te leren kennen en te zien hoe de dagelijkse gang van zaken op de pubergroep verloopt. Indien mogelijk kan een derde bezoek worden gepland waarin een jongere een nachtje blijft logeren op de pubergroep om ook de ochtendroutine mee te maken. Afhankelijk van de jongere kan ernaar gekeken

worden of er extra kennismakingsmomenten nodig zijn. Ook moet er voor de verhuizing een kennismakingsmoment met ouders of derden gepland worden zodat zij het nieuwe onderkomen van hun kind kunnen kijken.

In tabel 11.5 is een tijdslijn uitgezet. Hierin staat wanneer welke gebeurtenis het best plaats kan vinden. Ook is nogmaals kort beschreven welke stappen er gezet moeten worden in de kennismaking van de pubergroep.

Wanneer	Wat te doen
+/- 3 weken voor de verhuizing.	Nieuwe pb'er van de pubergroep komt op bezoek op de kindergroep. De jongere heeft de tijd om kennis te maken met zijn nieuwe pb'er. Daarnaast heeft de pb'er de kans om de jongere te leren kennen in een voor hem vertrouwde en veilige omgeving. De pb'er van de pubergroep geeft de jongere het kennismakingsboekje.
+/- 3 weken voor de verhuizing.	Pb'er vanaf de kindergroep gaat samen met de jongere op bezoek op de pubergroep tijdens het theemoment. De jongere krijgt een rondleiding door het huis en leert evt. al andere jongeren kennen.
+/- 2 weken voor de verhuizing.	Jongere gaat naar de pubergroep om daar de avondmaaltijd mee te eten. Hij leert groepsleiders en andere jongeren kennen.
+/- 1 week voor de verhuizing.	Wanneer het mogelijk is komt de jongere een nachtje logeren op de pubergroep om alvast te wennen aan zijn nieuwe kamer en ook de ochtendroutine mee te maken.
+/- 1 week voor de verhuizing.	Afhankelijk van de jongere evt. een extra kennismakingsmoment.
+/- 1 week voor de verhuizing	Ouders van de jongere komen op bezoek op de pubergroep evt. in combinatie met de jongere. Zij leren groepsleiders kennen, krijgen een rondleiding door de groep en horen de dagelijkse gang van zaken op de pubergroep. Er is ruimte voor eventuele vragen.

Tabel 11.5 Kennismaking pubergroep

11.3.2 OVERDRACHT

Een belangrijke stap in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep is de overdracht tussen beide groepen. Hierin zijn de pb'er van de kindergroep en de toekomstige pb'er van de pubergroep belangrijke personen. Tijdens de kennismaking tussen de nieuwe pb'er en de jongere op de kindergroep kan er al een eerste gesprekje zijn tussen pb'er van de kindergroep en pb'er van de pubergroep. Tijdens dit gesprek kunnen er afspraken worden gemaakt voor verdere kennismakingsmomenten en de overdracht tussen de pb'ers. Wanneer de pb'ers elkaar tijdens het eerste kennismakingsmoment niet treffen kunnen deze afspraken ook telefonisch of per mail gemaakt worden. Tijdens de overdracht is het van belang dat de pb'er van de kindergroep in samenwerking met de orthopedagoog voor een zo actueel mogelijk behandelplan zorgt, zodat hier op de pubergroep mee verder gewerkt kan worden. Tijdens de overdracht dienen de pb'ers van de kindergroep en pubergroep aanschuiven en het zou fijn zijn wanneer ook de orthopedagogen kunnen aanschuiven. Tijdens dit gesprek moet er voornamelijk gesproken worden over de jongere, het gedrag, het persoonsbeeld, eventueel het gebruik van medicatie en de beste benadering naar de jongere toe. Daarnaast kan er gesproken worden over in hoeverre de jongere zelfstandig is, welke vrijheden hij al behaald heeft en hoe deze het beste kunnen worden uitgebreid.

Het is belangrijk een terugkoppeling te plannen tussen kindergroep en pubergroep. Dit kan in principe gewoon telefonisch. Tijdens de terugkoppeling, ongeveer twee weken na de verhuizing, is er de mogelijkheid om met elkaar de doorstroom te evalueren. Besproken kan worden wat er goed ging tijdens de doorstroom en wat er de volgende keer beter kan. Hierbij kunt u elkaar tips en aanbevelingen geven. Daarnaast kan besproken worden hoe de huidige situatie is met de jongere op de pubergroep, hierbij kan de pb'er mogelijk vragen stellen betreft de aanpak van een jongere.

In tabel 11.6 is een tijdslijn uitgezet. Hierin is te zien welke gebeurtenis het best kan plaatsvinden binnen een bepaalde tijdslijn. In de tabel staan nogmaals de stappen kort beschreven betreft overdracht tussen kindergroep en pubergroep. Dit schema kan als checklist worden gebruikt tijdens de overdracht.

Wanneer	Wat te doen
+/- 3 weken voor de verhuizing	Tijdens de eerste kennismaking op de kindergroep tussen jongere en pb'er kunnen de volgende afspraken worden gemaakt. - o Data kennismakingsmomenten. - o Datum overdracht tussen pb'ers en orthopedagogen. - o Datum terugkoppeling na de verhuizing.
+/- 2 weken voor de verhuizing	Overdracht tussen pb'er van de kindergroep en pb'er van de pubergroep, orthopedagoog kindergroep en orthopedagoog pubergroep. De pb'er van de kindergroep levert een zo actueel mogelijk behandelplan bij de pubergroep. Checklist waarover gesproken moet worden tijdens dit gesprek: - o De jongere; gedrag, persoonsbeeld, evt. medicatie, benadering jongere. - o De door de jongere behaalde vrijheden en hoe deze stapsgewijs kunnen worden uitgebreid op de pubergroep. - o De door de jongere behaalde zelfstandigheid en hoe deze stapsgewijs kan worden uitgebreid op de pubergroep - o Bestaande afspraken zoals bezoekenregeling, tandarts en doktersbezoeken worden doorgegeven aan de nieuwe pb'er. - o Informatie betreft netwerk van de jongere. Familie, vrienden, sport, vrije tijd. - o Eventuele bijzonderheden.
+/- 2 weken NA de verhuizing	Terugkoppeling tussen pb'er van de kindergroep en pb'er van de pubergroep. Besproken moet worden: - o Evaluatie doorstroom. Wat ging goed en wat had beter gekund? - o Aanbevelingen naar elkaar noteren voor een volgende doorstroom. - o Hoe gaat het met de jongere op de pubergroep? Eventueel kunnen er tips gevraagd worden hoe de jongere te benaderen. - o Eventuele bijzonderheden bespreken.

Tabel 11.6 Overdracht tussen pb'er kindergroep en pb'er pubergroep

11.4 FASERING PUBERGROEP

Wanneer een jongere eenmaal is verhuisd naar de pubergroep breekt er een tijd aan waarin veel nieuw is voor de jongere. Daarom vinden wij het van belang om genoeg tijd uit te trekken waarin een jongere kan wennen aan de nieuwe situatie. In deze tijd leert de jongeren wennen aan de nieuwe leefsituaties, de dagelijkse routine en aan de regels. Daarnaast zullen er nieuwe gezichten zijn waaraan een jongere moet wennen. Hoeveel tijd een jongere nodig heeft om te wennen aan de nieuwe situatie is per jongere verschillend. Daarom zullen wij hier geen vaste tijd voor nemen. Eventueel kan ervoor gekozen worden om, mogelijk in overleg met de pb'er van de kindergroep, de periode tot aan het eerste WPB als kennismakingsperiode te stellen.

De kindergroep wordt gevraagd een zo actueel mogelijk behandelplan van de jongere mee te geven naar de pubergroep. Hierdoor kan er meteen verder gewerkt worden aan de behandeling van een jongere.

Verder vinden wij het een belangrijk thema dat de vrijheden die een jongere heeft opgebouwd op de kindergroep, op de pubergroepen stapsgewijs worden uitgebreid. De kindergroep zal proberen de jongere zoveel mogelijk zelfstandigheid en vrijheden mee te geven, dit zal niet altijd lukken. Net als bij het behandelplan is het belangrijk om ook qua vrijheden op dezelfde voet verder te gaan. Door middel van werkpunten kan een jongere stapsgewijs geleerd worden meer zelfstandigheid en vrijheden te ontwikkelen.

In tabel 11.7 is een korte samenvatting van bovenstaande informatie weergegeven.

Wat te doen

- Tijd uittrekken voor de kennismaking met de pubergroep. De jongere kan eventueel een werkpunt krijgen om de dagelijkse routine, de regels en de groepsgenoten te leren kennen. In overleg met de pb'er van de kindergroep en afhankelijk van de jongere kijken hoelang deze 'wenperiode' moet duren.
- Meenemen van het doorlopend behandelplan. Behandeldoelen die hierin vermeld staan kunnen worden uitgewerkt in werkpunten passend bij de vaardigheden en ontwikkeling van de jongere.
- Zelfstandigheid en vrijheden die een jongere op de kindergroep verworven had, kunnen worden meegenomen en stapsgewijs uitgebreid d.m.v. werkpunten.

Tabel 11.7 Fasering pubergroep

11.5 CONCLUSIE

Terugkijkend op hoofdstuk 10 kunnen we samenvattend concluderen dat er allereerst door alle teams en de orthopedagogen gekeken zou kunnen worden naar de visie op de jongere en op de manier van behandelen. Een verschil in visie is op zich geen probleem, maar wanneer het zoals nu struikelblokken oplevert kan het de kwaliteit van de behandeling in de weg staan. Wanneer er een connectie ontstaat tussen de verschillende visies zal de samenwerking tussen de groepen verbeterd worden. Om deze connectie te vinden zal er meer gecommuniceerd moeten worden tussen de verschillende groepen. Er moet sprake zijn van een warme overdracht, ga met elkaar in contact, weet wie uw collega's zijn op de andere leefgroepen. Op deze manier zal de samenwerking verbeteren, niet alleen op het gebied van de doorstroom, maar ook in andere facetten.

Overigens willen we wel benadrukken dat bovenstaande adviezen afkomstig zijn vanuit onze visie op de jeugdzorg. Dit is een leidraad die door Arkemeyde overgenomen kan worden maar die ook aangepast kan worden aan de manier van werken binnen de leefgroepen. We hebben geprobeerd een fasering te schrijven passend binnen de bestaande methodiek, visie en missie van Arkemeyde. Hoe en of deze nieuwe fasering ook passend is binnen de visie en missie van Arkemeyde zullen we in hoofdstuk 13 beschrijven.

11.6 VISIE

Wij denken dat een jongere zich optimaal ontwikkelt wanneer hij zich veilig en vertrouwt voelt. Daarom vinden wij het belangrijk om een zo gestructureerd mogelijke fasering te schrijven waarin een jongere alle kans krijgt kennis te maken met de pubergroep en te wennen aan zijn nieuwe leefsituatie. Op deze manier zal het doorlopend behandelplan eerder kunnen worden opgepakt met de jongere en zal zijn ontwikkeling niet stagneren.

Communicatie vinden wij belangrijk in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Wij denken dat door zelfreflectie en een kritische blik op het handelen op de groep, de zorg en behandeling van een jongere kan worden verbeterd. Wij denken dat het goed is wanneer de leefgroepen met elkaar in overleg gaan over hun manier van werken op de groep. Het lijkt ons belangrijk dat er hierin ruimte komt om feedback te geven aan elkaar. Hierdoor kan de behandeling aan een jongere verbeterd worden. Ook denken wij dat dit de algemene werksfeer kan bevorderen doordat collega's van verschillende groepen elkaar beter leren kennen. We hebben in de fasering dan ook ruimte genomen voor contact en communicatie met elkaar.

HOOFDSTUK 12. FASERING

12.1 INLEIDING

In hoofdstuk 11 heeft u de verantwoording en de uitleg van de nieuwe fasering kunnen lezen. In dit hoofdstuk zijn alle tabellen terug te vinden zodat u een overzicht heeft van de stappen die gezet moeten worden in de voorbereiding van een jongere naar de pubergroep en in de doorstroom zelf.

12.2 FASERING KINDERGROEP

Vaardigheden voor de jongere	Aandachtspunt groepsleider
○ Zelfstandig opstaan ○ Zelfstandig douchen en aankleden ○ Uiterlijke verzorging ○ Zelfstandig op tijd zijn voor school/stage/werk ○ Zelfstandig tafel dekken en afruimen ○ Zelfstandig douchen en aankleden ○ Uiterlijke verzorging ○ Zelfstandig vaatwasser kunnen inruimen ○ Zelfstandig naar school kunnen gaan ○ Kennis van verkeersregels	○ Het schrijven van een actueel en doorlopend behandelplan.
Vrijheden voor de jongere	Aandachtspunten groepsleider
○ Zelfstandig zakgeld besteden ○ Zelfstandig een boodschap kunnen doen ○ Buiten het zicht van de groepsleider een afspraak kunnen houden	○ Het kind meer loslaten en leren hoe hij moet omgaan met vrijheden ○ Kijk naar de ontwikkeling van de jongere en in hoeverre een jongere al klaar is om zich deze vaardigheden eigen te maken
Extra vaardigheden en vrijheden voor de jongere	
○ Zelfstandig was sorteren en mogelijk zelfstandig een was kunnen draaien ○ Na het eten zelfstandig een afspraak buiten kunnen doen, ook wanneer het donker is ○ Zelfstandig naar de stad, naar vrienden of familie ○ Zelfstandig kunnen reizen met het openbaar vervoer ○ Afbouwen van rustmomenten ○ Extra sociale vaardigheden aanleren indien nodig ○ Leren omgaan met mobiele telefoon/internet	

12.3 DOORSTROOM PUBERGROEP

Wanneer	Wat te doen
+/- 3 weken voor de verhuizing.	Nieuwe pb'er van de pubergroep komt op bezoek op de kindergroep. De jongere heeft de tijd om kennis te maken met zijn nieuwe pb'er. Daarnaast heeft de pb'er de kans om de jongere te leren kennen in een voor hem vertrouwde en veilige omgeving. De pb'er van de pubergroep geeft de jongere het kennismakingsboekje.
+/- 3 weken voor de verhuizing.	Pb'er vanaf de kindergroep gaat samen met de jongere op bezoek op de pubergroep tijdens het theemoment. De jongere krijgt een rondleiding door het huis en leert evt. al andere jongeren kennen.
+/- 2 weken voor de verhuizing.	Jongere gaat naar de pubergroep om daar de avondmaaltijd mee te eten. Hij leert groepsleiders en andere jongeren kennen.
+/- 1 week voor de verhuizing.	Wanneer het mogelijk is komt de jongere een nachtje logeren op de pubergroep om alvast te wennen aan zijn nieuwe kamer en ook de ochtendroutine mee te maken.
+/- 1 week voor de verhuizing.	Afhankelijk van de jongere evt. een extra kennismakingsmoment.
+/- 1 week voor de verhuizing	Ouders van de jongere komen op bezoek op de pubergroep evt. in combinatie met de jongere. Zij leren groepsleiders kennen, krijgen een rondleiding door de groep en horen de dagelijkse gang van zaken op de pubergroep. Er is ruimte voor eventuele vragen.

Wanneer	Wat te doen
+/- 3 weken voor de verhuizing	Tijdens de eerste kennismaking op de kindergroep tussen jongere en pb'er kunnen de volgende afspraken worden gemaakt. - o Data kennismakingsmomenten. - o Datum overdracht tussen pb'ers en orthopedagogen. - o Datum terugkoppeling na de verhuizing.
+/- 2 weken voor de verhuizing	Overdracht tussen pb'er van de kindergroep en pb'er van de pubergroep, orthopedagoog kindergroep en orthopedagoog pubergroep. De pb'er van de kindergroep levert een zo actueel mogelijk behandelplan bij de pubergroep. Checklist waarover gesproken moet worden tijdens dit gesprek: - o De jongere; gedrag, persoonsbeeld, evt. medicatie, benadering jongere. - o De door de jongere behaalde vrijheden en hoe deze stapsgewijs kunnen worden uitgebreid op de pubergroep. - o De door de jongere behaalde zelfstandigheid en hoe deze stapsgewijs kan worden uitgebreid op de pubergroep - o Bestaande afspraken zoals bezoekenregeling, tandarts en doktersbezoeken worden doorgegeven aan de nieuwe pb'er. - o Informatie betreft netwerk van de jongere. Familie, vrienden, sport, vrije tijd. - o Eventuele bijzonderheden.
+/- 2 weken NA de verhuizing	Terugkoppeling tussen pb'er van de kindergroep en pb'er van de pubergroep. Besproken moet worden: - o Evaluatie doorstroom. Wat ging goed en wat had beter gekund? - o Aanbevelingen naar elkaar noteren voor een volgende doorstroom. - o Hoe gaat het met de jongere op de pubergroep? Eventueel kunnen er tips gevraagd worden hoe de jongere te benaderen. - o Eventuele bijzonderheden bespreken.

12.4 FASERING PUBERGROEP

Wat te doen

- Tijd uittrekken voor de kennismaking met de pubergroep. De jongere kan eventueel een werkpunt krijgen om de dagelijkse routine, de regels en de groepsgenoten te leren kennen. In overleg met de pb'er van de kindergroep en afhankelijk van de jongere kijken hoelang deze 'wenperiode' moet duren.
- Meenemen van het doorlopend behandelplan. Behandeldoelen die hierin vermeld staan kunnen worden uitgewerkt in werkpunten passend bij de vaardigheden en ontwikkeling van de jongere.
- Zelfstandigheid en vrijheden die een jongere op de kindergroep verworven had, kunnen worden meegenomen en stapsgewijs uitgebreid d.m.v. werkpunten.

HOOFDSTUK 13. VISIE & MISSIE VAN ARKEMEYDE

13.1 INLEIDING

De nieuwe fasering is geschreven. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe de fasering zich verhoudt tot de visie en missie van Arkemeyde. Wanneer er sprake is van een juiste verhouding tussen visie, missie en de nieuwe fasering kan deze in de praktijk worden toegepast. Vanwege een fusering tussen Arkemeyde en 's Heerenloo komen de visie en missie van beide organisaties met elkaar overeen.

In alinea 13.2 en 13.3 zullen we de visie en missie verwerken. Hierin zal de term 'cliënt' en 'jongere' door elkaar gebruikt worden. We gebruiken de term 'cliënt' wanneer we spreken over de algemene cliënten van 's Heerenloo. De term 'jongere' zullen we gebruiken wanneer we het hebben over de jongeren die leven op de vier leefgroepen waar wij ons onderzoek hebben uitgevoerd, namelijk de Krekels, Douwe, Meidoorn en de Meikers. Voor de gehele tekst van de visie en missie van 's Heerenloo verwijzen we u naar bijlage 18.

13.2 VISIE

De visie van 's Heerenloo houdt in kernwoorden in dat ieder mens met een verstandelijke beperking het recht heeft om deel te nemen aan de maatschappij. Er wordt samen met de cliënt gewerkt aan een zo goed mogelijke integratie in de maatschappij, aansluitend bij zijn mogelijkheden. Nu hebben we binnen Arkemeyde niet te maken met cliënten met een verstandelijke beperking maar met jongeren met een licht verstandelijke beperking. De leefgroepen waarvoor wij een nieuwe fasering hebben beschreven bevinden zich in Nijkerk, in een woonwijk. Hierin komt de visie naar voren, aangezien de jongeren in een woonwijk wonen, net als alle andere mensen. Op deze manier probeert 's Heerenloo te werken aan een goede integratie in het maatschappelijk leven.

Ook de nieuwe fasering, beschreven in hoofdstuk 11 en 12, past binnen de visie van 's Heerenloo. De vaardigheden die een jongere moet bezitten voordat hij kan doorstromen naar een pubergroep hebben veelal te maken met zelfredzaamheid. De jongere moet verkeersveilig zijn binnen Nijkerk, zodat hij zelfstandig naar school of naar zijn vrijetijdsbesteding kan. Ook het zelfstandig zakgeld besteden of een boodschap doen in de supermarkt horen hierbij. Op deze manier komt de jongere in aanraking met mensen zonder een verstandelijke beperking en draait hij mee in de dagelijkse gang van zaken zowel op de groep als in de maatschappij.

13.3 MISSIE

De vier kernwoorden in de missie van 's Heerenloo zijn respect, verbondenheid, geborgenheid en verantwoordelijkheid. Respect betekent voor 's Heerenloo dat de cliënten beschouwt worden als gelijkwaardige medemensen. 's Heerenloo verwacht van haar medewerkers dat ze de cliënten helpen bij het werken aan zelfontplooiing. Aan de hand hiervan worden de cliënten individueel benaderd. Ook in de nieuwe fasering hebben we geprobeerd hier rekening mee te houden. We hebben naar door middel van interviews en vragenlijsten geïnventariseerd welke vaardigheden een jongere nodig heeft voordat hij kan doorstromen naar een pubergroep. Hiernaast vinden wij het van groot belang om te blijven kijken naar het individu en naar wanneer een jongere in staat is om de doorstroom te maken. In de benadering naar de jongeren vinden we het goed om te kijken naar welke mogelijkheden een jongere in huis heeft om benodigde vaardigheden aan te leren. Wij vragen de pb'ers en de orthopedagogen goed te kijken naar het individu en in hoeverre er voor de doorstroom aanpassingen moeten worden gemaakt ten behoeve van de jongere. In de kennismakingsfase hebben we ruimte overgelaten voor extra kennismakingsmomenten wanneer een jongere dit nodig heeft of fijn vindt. Na de verhuizing, tijdens het wonen op de pubergroep, vragen we de groepsleiders en orthopedagogen van de pubergroepen goed te kijken naar de jongere en in hoeverre hij in staat is zijn zelfstandigheid en vrijheid uit te breiden. Met deze individuele kijk, kan de een jongere een zo individueel aangepast mogelijk behandelpun geboden worden. Op deze manier heeft een jongere de ruimte om zich binnen zijn eigen mogelijkheden te ontplooien. Dit onderschrijft ook de methodiek CGW.

Geborgenheid is een andere belangrijke waarde in de missie van 's Heerenloo. 's Heerenloo vindt het belangrijk om haar cliënten een veilige omgeving te bieden. Door de uitgebreide kennismaking, goede overdracht en gestructureerde fasering zal een jongere gemakkelijk aan de nieuwe situatie kunnen wennen en zich veilig en vertrouwt voelen in zijn nieuwe omgeving.

De laatste waarde van 's Heerenloo is verantwoordelijkheid, waarmee bedoeld wordt het kijken naar het vermogen van de cliënt om zelf verantwoording te nemen. Met de nieuwe fasering wordt een jongere stapsgewijs geleerd meer zelfstandigheid en vrijheid te ontwikkelen. Hierdoor ontwikkelt de jongere meer vaardigheden en zal hij zich meer kunnen ontplooien. 's Heerenloo vraagt haar medewerkers geen taken uit handen van de cliënt te nemen wat ze zelf kunnen, om de cliënt zo te stimuleren om tot ontplooiing te komen.

13.4 CONCLUSIE

In hoofdstuk 11 hebben we beschreven hoe de nieuwe fasering zich verhoudt tot de visie en missie waarmee binnen Arkemeyde wordt gewerkt. Zonder een relatie tussen deze onderwerpen zal de nieuwe fasering niet werkbaar zijn binnen Arkemeyde. De visie en missie van 's Heerenloo richt zich voornamelijk op het integreren van de cliënt in de maatschappij. De nieuwe fasering is er op gericht om jongeren een zo stabiel mogelijke ontwikkeling te laten doormaken. We hebben te maken met jongeren met een licht verstandelijke beperking, door de zelfstandigheid en de vrijheden die ze kunnen ontwikkelen kunnen ze zich prima bewegen in de maatschappij.

Afrondend na een uitgebreid literatuuronderzoek en praktijkonderzoek kunnen we concluderen dat de nieuwe fasering volgens ons passend is binnen de bestaande visie en missie van Arkemeyde. Hierdoor is het de nieuwe fasering te integreren in het dagelijks werk van Arkemeyde.

13.5 VISIE

De visie en missie van 's Heerenloo Arkemeyde vinden wij een mooie waarde om uit te dragen naar de jongeren en collega's op de groep. Wij zijn het eens met de stelling dat ieder mens recht heeft op goede zorg en integratie in de maatschappij. Wij denken dat je ondanks je beperkingen je goed nuttig kunt maken in de maatschappij, ieder op zijn eigen niveau. Wij geloven dat wanneer jongeren een doel hebben in hun leven, een dagbesteding, dit veel levensplezier kan geven. Jongeren komen zo in contact met andere mensen en kunnen voelen dat ze er bij horen.

HOOFDSTUK 14. CONCLUSIE

14.1 INLEIDING

Het onderzoek is afgerond, we hebben antwoord gekregen op de vragen die we voorafgaand hebben gesteld. Door middel van dit laatste hoofdstuk willen we terugblikken op het onderzoek. We kijken naar onze onderzoeksmanier, de uitkomsten van ons onderzoek en welke betekenis dit heeft voor de organisatie. Daarnaast zullen we ons de vraag stellen of we bepaalde zaken beter anders hadden kunnen aanpakken en of we beperkingen zien in ons onderzoek. We willen dit hoofdstuk afsluiten met extra aanbevelingen voor een vervolgonderzoek binnen de leefgroepen van Arkemeyde.

De probleemstelling waarmee we zijn begonnen luidde als volgt: binnen Arkemeyde verloopt de doorstroom van kindergroep naar pubergroep moeizaam. Het ontbreken van een duidelijke fasering staat de ontwikkeling van de jongeren in de weg. Door miscommunicatie ontbreekt overleg betreft de behandeling van een jongere. Naar aanleiding van deze probleemstelling hebben we de volgende hoofdvraag opgesteld: hoe kunnen groepsleiders op een methodisch verantwoorde wijze jongeren begeleiden in hun ontwikkeling binnen de verschillende groepen zodat de overgang tussen kindergroep en pubergroep volgens een fasering verloopt? Deze hoofdvraag hebben we opgesplitst in vijf deelvragen. Aan de hand van deze deelvragen zijn we aan de slag gegaan met een literatuuronderzoek en praktijkonderzoek binnen de leefgroepen van Arkemeyde.

De hoofdpunten die vanuit het praktijkonderzoek naar voren zijn gekomen zijn: onvoldoende communicatie, een verschil in visie en het verzuimen van het meenemen van een doorlopend behandelplan. In de nieuwe fasering hebben we verschillende aanbevelingen gedaan om deze struikelblokken te verminderen of weg te nemen.

14.2 EVALUATIE

De nieuwe fasering voor de doorstroom van kindergroep naar pubergroep vraagt een aantal veranderingen van de groepsleiders van de verschillende groepen. Iedere groep zal voor zichzelf moeten kijken welke aanpassingen ze moeten maken. Dit kan zijn wanneer een jongere wordt voorbereid op de pubergroep of in de eerste tijd dat een jongere woont op de pubergroep. Deze veranderingen zullen voor de groep even wennen zijn. Jongeren op de kindergroep krijgen meer vrijheden en zelfstandigheid wanneer ze hier aan toe zijn. Jongeren op de pubergroep zullen deze vrijheden meenemen en op dezelfde voet verder uitbreiden, terwijl groepsleiders het misschien anders gewend waren te doen. Dit vraagt mogelijk van groepsleiders een andere manier van werken. Wel vragen wij elk team goed naar hun eigen aandeel in het geheel te kijken. Alleen door een intensieve samenwerking en aanpassingen vanaf iedere groep kan de doorstroom in de toekomst verbeteren. Niet alleen zal elk team goed naar de eigen manier van handelen moeten kijken, ook kan de communicatie tussen de groepen onderling verbeterd worden. Voor een optimale samenwerking is het van belang dat de groepsleiders elkaar kennen. Door elkaar feedback te geven blijft iedereen alert en zal de doorstroom optimaal verlopen. We zijn ons er van bewust dat er vaak weinig tijd is voor overdrachten en dat deze dan vaak vluchtig tussendoor gepland worden. Toch willen we de groepsleiders ervan bewust maken dat een goede communicatie en afstemming met elkaar de ontwikkeling van een jongere zal bevorderen. De jongere zal zich met een goede voorbereiding eerder veilig voelen op de nieuwe groep en kan daardoor eerder verder gaan met zijn behandelplan.

14.3 BEPERKINGEN ONDERZOEK

Het onderzoek dat we hebben uitgevoerd hebben we beperkt tot de vier leefgroepen in Nijkerk. Namelijk de kindergroepen de Krekels en de Douwe en de pubergroepen de Meidoorn en de Meikers. Hierdoor is het product, wat naar aanleiding van het onderzoek tot stand is gekomen, alleen toepasbaar binnen deze vier groepen betreft de doorstroom van kindergroep naar pubergroep. Verder zou het werkzaam kunnen zijn binnen vergelijkbare groepen.

We hebben getracht het product, de fasering, zo toepasbaar mogelijk te maken. Daarom hebben we tijdens het schrijven hiervan de methodiek, visie en missie van Arkemeyde goed in de gaten gehouden. Naast de methodiek, visie en missie is de fasering werkzaam wanneer de uitkomsten van het onderzoek betrouwbaar zijn. Daarom wilden we een zo groot mogelijke groep respondenten om een zo uitgebreid mogelijk beeld te krijgen van de huidige situatie in de doorstroom. Helaas heb je bij het gebruik van vragenlijsten te maken met de tijd die een groepsleider hiervoor tot zijn beschikking heeft en of hij de wil heeft om hieraan mee te werken. Hierdoor hebben we niet alle vragenlijsten terug ontvangen. Hierdoor zou er een vertekend beeld kunnen ontstaan doordat we alleen gebruik hebben gemaakt van de meningen van de groepsleiders die de vragenlijst hebben ingevuld.

De vragenlijsten die we terug hebben gekregen zijn evenredig verdeeld. Van iedere groep hebben we 3 vragenlijsten terug ontvangen. Hierdoor hebben we in totaal 12 vragenlijsten ontvangen, van elke groep 3 meningen.

14.4 AANBEVELINGEN VERVOLGONDERZOEK

Naar aanleiding van ons eindproduct zijn we op ideeën gekomen om de zorg en behandeling aan de jongeren te verbeteren. Extra aanbevelingen in de doorstroom van kindergroep naar pubergroep zijn te vinden in bijlage 17. In deze alinea zullen we overige aanbevelingen beschrijven. Zo werd in het interview van de Meidoorn aangegeven dat er op die groep niet gewerkt wordt met een fasering. Een mogelijkheid zou kunnen zijn deze fasering wel te schrijven, zodat er een structuur komt in de behandeling van de jongeren. Dit zou het team zelf op kunnen pakken of eventueel met een stagiaire die binnen de Meidoorn werkt.

Een volgende aanbeveling voor vervolgonderzoek is de doorstroom van pubergroep naar adolescentengroep. We weten niet of hierin strubbelingen ervaren worden en hoe de huidige doorstroom daar verloopt. Stel dat hierin struikelblokken worden ervaren kan deze aanbeveling meegenomen worden. Hierbij kan gekeken worden naar de vaardigheden van een jongere, de voorbereiding voor de vervolggroep en het behandelplan. De fasering betreft de doorstroom van kindergroep naar pubergroep kan als voorbeeld worden gebruikt om een fasering te schrijven voor de doorstroom van pubergroep naar adolescentengroep. We adviseren om in dit geval ook goed te kijken naar de meningen van alle groepsleiders van de verschillende groepen. Wanneer de communicatie goed verloopt zullen al veel struikelblokken worden weggenomen en zullen jongeren beter voorbereidt de doorstroom kunnen maken naar de adolescentengroep.

14.5 CONCLUSIE

In dit laatste hoofdstuk hebben we teruggeblikt op het onderzoek dat we hebben uitgevoerd. We hebben gekeken naar hoe het onderzoek is verlopen en wat de uitkomsten betekenen voor de instelling. Vervolgens hebben we extra aanbevelingen gegeven. Afsluitend kunnen we stellen dat we geprobeerd hebben goed te luisteren naar de diverse meningen van de groepsleiders. Van hieruit hebben we een passende middenweg gezocht die voor iedere leefgroep werkbaar is. Door een verbeterde communicatie en afstemming met elkaar, door de jongere beter voor te bereiden en het interne behandelplan mee te nemen zal de jongere zich kunnen blijven ontwikkelen.

14.6 VISIE

Wij vinden het belangrijk om een fasering te schrijven die toegankelijk en toepasbaar is in de praktijk. Dit hebben we geprobeerd in de voorgaande hoofdstukken. Op deze manier willen wij de doorstroom van de kindergroep naar de pubergroep in de toekomst bevorderen. De groepsleiders weten uit de praktijk namelijk het best hoe de huidige doorstroom verloopt en welke struikelblokken ervaren worden. Deze informatie hebben we zo goed mogelijk toegepast in de nieuwe fasering. We hopen dat door middel van onze fasering de struikelblokken worden weggenomen en de positieve punten extra worden benadrukt. Naar onze mening spelen de medewerkers binnen Arkemeyde hierin een belangrijke rol, zij zullen uiteindelijk de fasering gaan toepassen. We vinden het belangrijk dat de medewerkers kritisch naar zichzelf blijven kijken en met elkaar reflecteren. Hierdoor kan de aanpak van de doorstroom en ook de behandeling van een jongere steeds worden verbeterd. Op deze manier kan er goede zorg worden geboden aan de jongeren binnen Arkemeyde. Ontwikkel de doorstroom: help de jongere zich naar zijn eigen vermogen ontwikkelen en blijf als groepsleider alert om de doorstroom te blijven optimaliseren.